

592/988

Botany ferve (dun g'li) Li
police!

13.6.2006

Karlova univerzita
Právnická fakulta
Katedra správního práva

Katedra: Správní právo
Školní rok: 2005/2006

Zadání diplomové práce č. 10/2005-6

Pa. Haloun, Pavel

Tomanova 2302/12a

169 00 Praha 6

Diplomová práce

Téma diplomové práce: Správní delikty právnických osob

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Helena Prášková, CSc.

Oponent:

Diplomant: Pavel Haloun

Ročník: 5.

Trvalé bydliště: Tomanova 2302/12a, Praha 6, PSČ 169 00

Vysoká škola: Univerzita Karlova
Fakulta: Právnická

Katedra: Správní právo
Školní rok: 2005/2006

Zadání diplomové práce č. 10/2005-6

Pro: Haloun Pavel
Obor: správní právo

Tomanova 2302/12 A
169 00 Praha 6

Vedoucí katedry Vám určuje diplomovou práci na téma:

„Správní delikty právnických osob“

Zásady pro vypracování:
viz příloha

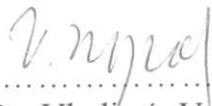
Seznam doporučené literatury:

Podrobnější zaměření diplomové práce, její hrubá osnova a okruh doporučené literatury budou předmětem konzultace.

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Helena Prášková, CSc.

Datum zadání: prosinec 2005

Termín odevzdání: dle platného studijního plánu

.....
Doc. JUDr. Vladimír Vopálka, CSc.
vedoucí katedry

.....
Prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc.
proděkan pro řádné studium

V Praze dne: 19.12.2005

Prohlášení diplomanta

Já, níže podepsaný Pavel Haloun, tímto prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Správní delikty právnických osob“ zpracoval samostatně a že jsem vyznačil veškeré prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým. Souhlasím s půjčováním této diplomové práce pro studijní účely.

Pavel Haloun

Právnická fakulta
Univerzity Karlovy
v Praze

Diplomová práce
Právní úkony v občanském právu
oblasti občanského práva

Obsah

1. Úvod	1
2. Právní úkony v občanském právu	2
3. Právní úkony v občanském právu	3
4. Právní úkony v občanském právu	4
5. Právní úkony v občanském právu	5

Děkuji vedoucí diplomové práce JUDr. Heleně Práškové CSc., odborné asistence vyučující na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, za její pevné a laskavé vedení při tvorbě této práce.

1. Obsah

1. Obsah	1
2. Vývoj správního trestání	3
2.1. Vývoj za rakouského státu	3
2.2. Vývoj za Československé republiky	5
2.3. Vývoj po roce 1948	6
3. Zahraniční úprava odpovědnosti právnických osob	8
3.1. Anglie a Spojené státy americké	8
3.2. Evropský kontinent	9
3.2.1. Německo	10
3.2.2. Francie	10
4. Správní delikty a jejich klasifikace	12
4.1. Pojem a znaky správních deliktů	12
4.2. Druhy správních deliktů	14
4.2.1. Přestupky	14
4.2.2. Veřejné disciplinární delikty	15
4.2.3. Správní pořádkové delikty	16
4.2.4. Jiné správní delikty	17
4.2.4.1. Jiné správní delikty fyzických osob	17
4.2.4.2. Správní delikty právnických osob a tzv. fyzických podnikajících osob	18
5. Správní delikty právnických osob	20
5.1. Pojem správních deliktů právnických osob	20
5.2. Znaky skutkové podstaty správních deliktů právnické osoby	21
5.2.1. Objekt	21
5.2.2. Objektivní stránka	22
5.2.2.1. Jednání	22
5.2.2.2. Následek	25
5.2.2.3. Příčinná souvislost	25
5.2.3. Subjekt	26
5.2.4. Subjektivní stránka	29
5.2.4.1. Subjektivní stránka v právu soukromém	31
5.3. Okolností vylučující protiprávnost	32
5.4. Zánik trestnosti	34
5.4.1. Zánik trestnosti uplynutím lhůty	35
5.4.2. Zánik právnické osoby	37
5.5. Sankce	39
5.5.1. Ukládání sankcí při souběhu deliktů	43
6. Trestní odpovědnost právnických osob	46
6.1. Argumenty pro a proti trestní odpovědnosti právnických osob	46
6.1.1. Mezinárodní důvody	46
6.1.2. Spravedlivý proces	46

Diplomant
Pavel Haloun
5. ročník

Diplomová práce
Správní delikty právnických osob
katedra správního práva

6.1.3.	Podmínky pro uplatnění trestní represe	48
6.1.4.	Usnadnění úlohy pro trestající orgán	49
6.1.5.	Dífamace	50
6.2.	Trestní odpovědnost fyzických osob oprávněných jednat za právnickou osobu	51
7.	<i>Závěrečné shrnutí</i>	52
8.	<i>Seznam použité literatury</i>	55

2. Vývoj správního trestání

2.1. Vývoj za rakouského státu

Do poloviny 18. století právní řád platící na našem území nerozlišoval mezi trestáním správním a trestním. První trestní kodexy¹ neznaly pojem správního deliktu a tedy veškeré protiprávní skutky byly posuzovány v trestním řízení.

Správní delikty se začaly objevovat až v druhé polovině 18. století, a to v souvislosti s potřebou panovníka regulovat činnosti státu a jeho orgánů a potřebou ochrany těchto činností, kterou si měly tyto orgány samy zajišťovat. Pojem správního deliktu byl poprvé vymezen v trestním kodexu vydaném roku 1787 pod záštitou císaře Josefa II., tedy ve Všeobecném trestním zákoníku o zločinech a trestech na ně. Rozlišovaly se zde kriminální činy, které měly být stíhány soudy a správní delikty, které měly být stíhány tzv. politickou, neboli správní vrchností. Myšlenka této právní úpravy zůstala zachována i v následujícím právním vývoji a byla dále prohloubena v trestních kodexech z roku 1803 a zejména pak v trestním zákoně z roku 1852. Ten trestné činy rozdělával na zločiny, přečiny a přestupky soudní, o nichž rozhodovaly soudy a na přestupky policejní či správní, o nichž rozhodovaly správní úřady. V této době ještě nemohla být za správní delikt odpovědná právnická osoba.

Následující vývoj pak provázela ta skutečnost, že v závislosti na vývoji politických poměrů docházelo k přesouvání příslušnosti k řízení o těchto deliktech mezi soudy a správními orgány. Konečné řešení pak přinesl trestní řád z roku 1873, který definitivně zakotvil, že veškeré přestupky obsažené v trestním zákoně spadají do působnosti soudů.

Ostatní správní delikty, jejichž skutkové podstaty byly upraveny zvláštními právními předpisy, spadaly do kompetence správních orgánů. Podrobnou procesní úpravu, včetně úpravy opravných prostředků, řízení o těchto deliktech přineslo nařízení ministerstev vnitra a spravedlnosti a Nejvyššího policejního úřadu č. 61/1855

---

¹ např.: Koldínův zákoník, Obnovené zřízení zemské, Constitutio Criminalis Ferdinanda, Constitutio Criminalis Josefina, Constitutio Criminalis Theresiana

ř.z., podle něhož stíhaly přestupky, o nichž nerozhodovaly soudy, okresní úřady, magistráty příslušných měst, případně zeměpanské úřady.²

V průběhu dalších let docházelo k podrobnější procesní úpravě opravných prostředků, výkonu rozhodnutí, jakož i k požadavkům na kvalifikaci rozhodujících úředníků. Řízení bylo ovládáno zásadou oficiality, vyhledávací, materiální pravdy, ústnosti, bezprostřednosti a volného hodnocení důkazů.

Problémem byla roztříštěnost právní úpravy (obdobně jako v současnosti), neboť skutkové podstaty jednotlivých správních přestupků byly upraveny v mnoha právních předpisech a ani procesní právo nemělo jednotnou úpravu. Což byl stav krajně neuspokojivý, proto se objevovaly pokusy, nikoli ojedinělé, o kodifikaci, alespoň procesního práva. Avšak veškerá snaha byla bezvysledná.

Zastáncem úvah, aby přestupky byly svěřeny pouze do působnosti soudů byl prof. Jiří Pražák, a to zejména proto, že spojení trestněsprávní agendy s ostatními státními funkcemi státních orgánů je nevhodné, jakož i proto, že rozdělení přestupků mezi správní a soudní bylo nesystematické a nahodilé. Až do vzniku Československa k zásadnější změně nedošlo, neboť kodifikaci se nepodařilo zrealizovat a tudíž ani názory prof. Pražáka nemohly být vzaty v potaz.

Za sankce jednotlivé zákony stanovily jak peněžní pokuty, tak i tresty odnětí svobody, většinou krátkodobé. Neméně obvyklým byl i trest odnětí nejrůznějších oprávnění, zejména oprávnění živnostenských.

Původně bylo za druh správního trestního práva považováno i disciplinární právo veřejných zaměstnanců, které se počalo vyvíjet ve druhé polovině 19. století a jehož vývoj souvisel zejména s institutem definitivy úředníků. Postupně se však nauka i judikatura přiklonily k tomu, že podstata disciplinárního práva tkví v něčem jiném než je tomu u správního práva trestního. U disciplinárního práva je totiž podstata ve specifickém veřejnoprávním poměru, z něhož plyne zvýšená odpovědnost zaměstnance vůči zaměstnavateli.

---

² Srov.: Malý, K.: K problematice vývoje správních přestupků a jejich stíhání v 19. století v Rakousku, in: Vybrané aktuální problémy československého trestního práva, Praha, 1986, str. 58 a násl.

2.2. Vývoj za Československé republiky

Nově vzniklý československý stát zpočátku zákonem č. 11/1918 Sb. recipoval stávající Rakousko – Uherský právní řád, tedy i veškeré správní předpisy zůstaly zachovány v platnosti. Nová republika však musela velmi brzy reagovat na nepříznivý stav způsobený válkou, a tak začala záhy přijímat reformní úpravy, které měly i prostřednictvím nově zavedených skutkových podstat regulovat důležité vztahy zejména v sociální a majetkové oblasti. Příkladem lze uvést zavedení ochrany nájemníků, zavedení osmihodinové pracovní doby, regulaci obchodu se lnem, zejména stanovení maximálních cen, apod.

§ 111 odst. 2 Ústavní listiny Československé republiky z roku 1920 stanovil, že jen na základě zákona je možno tresty hrozit a ukládat je, tedy skutková podstata a trest musí být stanoveny zákonem i když jde o tresty ukládané správními orgány. Jedná se o zakotvení zásad nullum crimen a nulla poena sine lege jak pro trestní řízení soudní tak i správní. Hlava IV. Ústavy, označená jako moc soudcovská v § 95 mimo jiné stanovila, že soudní moc ve věcech trestních náleží soudům, s výjimkou případů, kdy se mají projednávat v trestním řízení policejním nebo finančním. Důvodová zpráva zdůrazňovala, že záměrně nebyl užit pojem „policejní a finanční soudy“, ale bylo užito pojmu řízení. Prof. Weyr vyložil toto ustanovení i vzhledem k systematickému zařazení tak, že v těchto případech vykonávají uvedené správní orgány „soudní moc“.

I nadále pokračovaly snahy o reformu a kodifikaci správního práva trestního, avšak nepodařilo se ji prosadit ani při provádění reformy místní správy v roce 1922 a ani o 2 roky později při pokusu prosadit návrh zákona o trestním právu správním a řízení. Prosadit komplexní úpravu správního práva trestního se nepodařilo prosadit ani v letech 1928 či 1937.

Správní úřady se však s danou situací dokázaly bez větších problémů vyrovnat, neboť v případech kde chyběly v úpravě řízení správního práva trestního konkrétní ustanovení, použily obdobná ustanovení z úpravy obecného správního řízení, což bylo možné, protože mezi oběma úpravami nebyly výrazné rozpory.

Přestupky byly převážně založeny na subjektivní odpovědnosti, přičemž většinou postačovalo zavinění alespoň nedbalostní. Některá jednání bylo možno stíhat i bez ohledu na zavinění a vycházelo se tedy z tzv. objektivní odpovědnosti³.

Velmi častou byla tzv. blanketní úprava, tedy situace, kdy skutková podstata odkazovala na jiný právní předpis, typicky na živnostenský řád.

V praxi se postupně začala jevit nevýhodnou zásada, že subjektem deliktu mohla být výlučně fyzická osoba, měla-li povinnost uloženou právnická osoba, za její porušení nesl odpovědnost ten, kdo byl za ni oprávněn jednat. Bylo tomu tak proto, že podle tehdejších právních názorů bylo vyloučeno zastupování v nedovoleném jednání. Od konce 20. a počátkem 30. let začala být situace neudržitelná vzhledem k nárůstu významu právnických osob. K prvním právním změnám dané situace dochází v druhé polovině 30. let (zák. č. 77/1935 Sb. o dopravě motorovými vozidly a zák. č. 131/1936 Sb. o obraně státu), kdy byla prolomena uvedená zásada tak, že při nesplnění povinnosti uložené právnické osobě se trest uloží orgánu, který právnickou osobu zastupoval. Přestože i nadále nebylo možno přímo postihnout právnickou osobu, tak nově právnické osoby solidárně ručily za pokuty a náklady řízení.

V období po osvobození republiky do únorového převratu, tedy mezi roky 1945 až 1948 nedošlo k výrazným změnám v oblasti správního trestání, nadále platily jak předpisy předválečné, tak i některé předpisy vydané v období nesvobody. V souvislosti s novou organizací místní správy přešla trestněsprávní pravomoc na národní výbory. Co se týče hmotněprávní úpravy, tak novinkou v tomto období jsou jistě dekrety prezidenta republiky (138/1945 Sb. – malý retribuční, 88/1945 Sb. – o všeobecné pracovní povinnosti, apod.), které zavádí nové skutkové podstaty správních deliktů.

2.3. Vývoj po roce 1948

Po únoru 1948 dochází k zásadním změnám v pojetí správního trestání. Ústava z roku 1948 ještě použila dikci Ústavní listiny z roku 1920, když ve své kapitole VII., nazvané Soudy, v § 135 odst. 2 stanovila, že soudní moc ve věcech

³ In: Mates, P. a kol.: Základy správního práva trestního, 3. vydání, C.H. Beck, Praha, 2002, str. 4

trestních náležitosti soudům, pokud se podle obecných předpisů neměly projednávat trestní věci v trestním řízení správním. Počátkem 50. let v rámci tzv. právnické dvouletky byly přijaty hmotně i procesněprávní trestněsprávní kodexy (zák. č. 88/1950 Sb. trestní zákon správní a zák. č. 89/1950 Sb. trestní řád správní), které byly silně ovlivněny „duchem doby“, tedy byl zdůrazněn třídní charakter a zaměření k podpoře lidové demokracie a budování socialismu. Trestní zákon správní byl tvořen obecnou a zvláštní částí, přičemž v části obecné byly vymezeny jednotlivé pojmy a podmínky trestní odpovědnosti, ve zvláštní části pak byl výčet skutkových podstat. Výměra sankcí byla stanovena velmi přísně, o čemž svědčí např. § 12 nazvaný výměra trestu, který ve svém odstavci 3 stanovil, že je-li ze způsobu spáchání přestupku zřejmé, že přestupem byl nebo měl být projeven nepřátelský postoj k lidovědemokratickému řádu republiky nebo k její socialistické výstavbě, bylo mimo jiné lze uložit trest odnětí svobody v trvání až 2 let. Trestní řád správní ve své obecné části upravoval provádění důkazů, počítání lhůt apod., a ve zvláštní části pak jednotlivá stádia řízení. Co se týče úkonů prováděných v řízení, tak umožňoval rozsáhlé zásahy do základních občanských práv, jako byla možnost uvalení vazby nebo provedení osobní či domovní prohlídky. Od roku 1953 došlo k zmírnění oprávnění národních výborů v oblasti ukládání drastických trestů, neboť jim byla odebrána pravomoc ukládat tresty odnětí svobody a byla přesunuta na lidové soudy.

V roce 1961 došlo k přehodnocení právní úpravy a posunu názoru na správní trestání tak, že se začal upřednostňovat výchovný aspekt vyřizování správních deliktů a byl tak přijat zák. č. 60/1961 Sb., o úkolech národních výborů při zajišťování socialistického pořádku, který výrazně zmírnil sankce oproti předchozí právní úpravě. Bylo tomu tak proto, že v roce 1960 byla přijatá nová Ústava, která byla spíše politickým dokumentem a která proklamovala, že „socialismus v naší vlasti zvítězil“. Tyto ideje se pak odrazily i v uvedeném zákoně ve výchovném charakteru sankcí, který převážil oproti původnímu charakteru perzekučnímu.

Za přínos tohoto období lze považovat definitivní zakotvení správněprávní odpovědnosti právnických osob. Jako první přímo zakotvilo správní delikt organizací (právnických osob) vládní nařízení č. 54/1953 Sb., o provozu na silnicích. K masivnímu rozvoji správního trestání právnických osob dochází v průběhu 60. let, kdy se odpovědnost právnických osob zavádí téměř do všech oblastí státní správy.

3. Zahraniční úprava odpovědnosti právnických osob

3.1. Anglie a Spojené státy americké

V Anglii probíhal vývoj odpovědnosti právnických osob za protispolečenská jednání odlišným způsobem než v kontinentální Evropě. Na přelomu 17. a 18. století, kdy byly v Evropě položeny základy novodobého práva a bylo na kontinentě upuštěno od trestní odpovědnosti jiných než fyzických osob, naopak v angloamerickém právním systému byla idea trestní odpovědnosti právnických osob rozvíjena. Ve Spojených státech, jejichž právní systém vychází z právního systému anglického lze zaznamenat rozvoj trestní odpovědnosti korporací o něco později, v druhé polovině 19. století, což souvisí s rozvojem industrializace americké ekonomiky, zejména s rozvojem železniční a lodní dopravy, jakož i rozvojem hutního a jiného těžkého průmyslu.

V Anglii bylo zpočátku postihováno porušování veřejnoprávních povinností právnickými osobami především na úseku spravování důležitých komunikačních spojení (např. správa mostů, cest, přívozů apod.). Postupně se trestní odpovědnost právnických osob rozšiřuje o další skutkové podstaty, což souviselo zejména s rozvojem železnice, kdy velké železniční společnosti byly trestány za porušení veřejnoprávních předpisů na úseku železniční dopravy. Tento trend rozšiřování rozsahu trestní odpovědnosti právnických osob pokračuje i v současnosti, za současného zpřísňování kritérií pro postih.

Trestní odpovědnost právnických osob je dána i v případě porušení právních povinností na úseku bezpečnosti práce, ochrany zdraví, bezpečnosti dopravy, ochrany životního prostředí apod. Při posuzování odpovědnosti právnické osoby se nevyžaduje její zavinění, a jde proto o odpovědnost objektivní.⁴

---

⁴ Srov.: Musil, J.: Trestní odpovědnost právnických osob: historický vývoj a mezinárodní srovnání, in: Pocta Otovi Novotnému k 70. narozeninám, Codex Bohemia, Praha, 1998, str. 80 a násl.

Co se týče druhů sankcí, jsou rozlišovány jak sankce finanční, tak i sankce, které finanční charakter nemají. Asi nejzávažnější nepeněžitou sankcí je zrušení společnosti. Lze uložit i podmíněné zrušení společnosti (corporate imprisonment through the probation), zveřejnění trestního jednání společnosti (adverse publicity), dále lze uložit i povinnost vykonat veřejně prospěšné služby (community service).⁵

Konstrukce trestní odpovědnosti právnických osob v Anglii i Spojených státech je založena na stejných zásadách a principech, rozdíly jsou jen drobné. Ve Spojených státech je však šíře odpovědnosti ještě širší než v Anglii, neboť právnické osoby jsou tam stíhány za téměř všechny trestné činy.

Lze shrnout, že za obdobné jednání za jaké jsou podle českého práva odpovědné právnické osoby v oboru správního práva, jsou odpovědné v Anglii a Spojených státech podle práva trestního. To má jistě spoustu výhod i nevýhod. Jak bude později uvedeno, mezi výhody lze jistě řadit to, že o posouzení odpovědnosti rozhoduje nezávislý soud a je tak lépe zaručeno právo na spravedlivý proces.

3.2. Evropský kontinent

Jak již bylo výše zmíněno, v kontinentální Evropě byla myšlenka trestní odpovědnosti právnických osob na přelomu 17. a 18. století opuštěna. Stalo se to tak zejména díky Savignyho teorii tzv. fiktivní existence právnických osob. Důsledně tak byla tehdy uplatňována výlučná odpovědnost osob fyzických.

Na konci 19. století však zvolna začíná být Savignyho teorie překonávána, zejména pod vlivem německého profesora Otto von Gierka a jeho tzv. teorie reálné subjektivity právnických osob. Avšak v pozitivně právní úpravě tyto myšlenky uplatnění nenašly.

Až v druhé polovině 20. století se začíná v některých evropských zemích zavádět tzv. nepravá trestní odpovědnost právnických osob. Šlo o snahu postihovat právnické osoby za jejich protiprávní jednání, nikoli však podle trestního práva, ale podle práva správního. Tento trend byl zapříčiněn, obdobně jako zavedení trestní

---

⁵ Srov.: Wells, C.: Corporations and criminal responsibility, Oxford University Press, Oxford, 2001, str 70

odpovědnosti právnických osob v angloamerickém právním prostoru, rostoucím hospodářským a společenským význam těchto subjektů práva.

3.2.1. Německo

V Německu upravuje odpovědnost za správní delikty přestupkový zákon (Gesetz über Ordnungswidrigkeiten vom 19. Februar 1987, BGB1. I S. 602, ve znění pozdějších předpisů). Tento zákon nezakotvuje odpovědnost právnických osob za přestupky. Odpovědnou osobou je vždy osoba fyzická, která jménem právnické osoby jedná. Německo se tedy i nadále drží zásady individuální trestní odpovědnosti v oblasti práva trestního i práva správního, narozdíl od českého práva.

3.2.2. Francie

Francie se rozhodla upravit odpovědnost právnických osob za protiprávní jednání zavedením tzv. pravé trestní odpovědnosti, tedy zavedením odpovědnosti právnických osob podle trestního práva, v novém trestním zákoníku z roku 1994. Podmínky trestní odpovědnosti právnických osob jsou podle obecných ustanovení trestního zákoníku stejné jako u osob fyzických. Odlišení nacházíme až ve zvláštní části, kde jsou definovány jednotlivé skutkové podstaty trestných činů, neboť aby bylo možné postihnout právnickou osobu za trestný čin, musí to být právě v této části výslovně u skutkové podstaty uvedeno. Právnická osoba se tak může dopustit například trestného činu genocidia, nedbalostního usmrcení, obchodu s narkotiky, jakož i trestných činů proti majetku, tedy krádeže, podvodu nebo vydírání⁶.

Některé zvláštní zákony pak ještě vyjmenovávají jiné trestné činy, které nejsou upraveny trestním zákoníkem. Jde například o trestné činy proti veřejnému zdraví, korupční trestné činy, tzv. ekonomické trestné činy nebo trestné činy na úseku hornictví. Dále jsou pak právnické osoby odpovědné za soudní přestupky. Jedná se o protiprávní jednání právnických osob s nižší společenskou nebezpečností. Jde

---

⁶ Srov.: Musil, J.: Trestní odpovědnost právnických osob: historický vývoj a mezinárodní srovnání, in: Pocta Otovi Novotnému k 70. narozeninám, Codex Bohemia, Praha, 1998, str. 88 a násl.

například o urážky na cti, porušování předpisů o vahách a mírách nebo opuštění vraků automobilů.

Jednání je právnické osobě přičítáno pouze za předpokladu, že je uskutečnil orgán právnické osoby nebo její představitel („organe ou représentant“). Pod pojmem orgán se rozumí valné shromáždění společnosti, správní rada, představenstvo, dozorčí rada apod. Představitelem pak je ředitel, správce nebo vedoucí, avšak nikdy ne řadový zaměstnanec, vyjma případů, kdy má zmocnění od svého zaměstnavatele⁷. Druhým předpokladem přičítání jednání právnické osobě je, že čin je spáchán v její prospěch. Jako trest lze právnické osobě uložit pokutu, zrušení, trvalý nebo dočasný zákaz činnosti, soudní dohled, konfiskace majetku apod.

Obdobně došlo k zavedení pravé trestní odpovědnosti právnických osob i v jiných evropských právních řádech. Korporace se tak mohou dopustit jednání postihovaného trestním právem například i v Norsku, Finsku, Dánsku nebo Belgii.

---

⁷ Srov.: tamtéž, str. 95

4. Správní delikty a jejich klasifikace

4.1. Pojem a znaky správních deliktů

Správní delikt je jedním z druhů právních deliktů, jehož obecný pojem není legálně definován. Ve správní nauce se tohoto pojmu užívá jako pojmu obecného, zastřešujícího jednotlivé druhy právních deliktů, postihovaných správním právem. Jako obecnou definici lze užít definici Doc. JUDr. Pavla Matese, že správním deliktem se rozumí „protiprávní jednání odpovědné osoby, jehož znaky jsou uvedeny v zákoně a s nímž zákon spojuje hrozbu sankcí trestní povahy ukládané v rámci výkonu veřejné správy“⁸

Jednáním se rozumí projev lidské vůle ve vnější realitě, ať už konáním či opomenutím takového konání, k němuž byla odpovědná osoba povinna. U právnické osoby nelze hovořit o vlastní vůli právnické osoby, ale jde o vůli fyzické osoby, jejíž jednání je možné právnické osobě přičítat.

Odpovědnou osobou je fyzická nebo právnická osoba, je-li deliktně způsobilá. Deliktní způsobilost je schopnost být nositelem povinností, které vzniknou v důsledku porušení povinností, u fyzické osoby je vázána na dosažení určité rozumové a volní vyspělosti, jakož i na schopnosti ovládnout své jednání a posoudit jeho následky. Deliktní způsobilost právnické osoby je spojena s její existencí, kterou upravuje zákon. Některé delikty nemohou být spáchány jakoukoli odpovědnou osobou, ale pouze osobou se zvláštními vlastnostmi nebo osobou nacházející se v určitém postavení. Jde o případy, kdy zákon vyžaduje tzv. speciální subjekt.

Skutková podstata každého správního deliktu musí být zakotvena v zákoně. Skutková podstata deliktu je souhrn jednotlivých znaků deliktu, a jen v případě, že jsou jednáním odpovědné osoby tyto zákonné znaky naplněny, jedná se o správní delikt. Toto je tedy realizace zásady *nullum crimen sine lege*.

Protiprávnost jednání, jako znak správního deliktu, spočívá v tom, že jednáním odpovědné osoby je porušena, případně nesplněna povinnost vyplývající z norem

⁸ In: Mates, P. a kol.: *Základy správního práva trestního*, 3. vydání, C.H. Beck, Praha, 2002, str. 7

správního práva, která je buď stanovena zákonem, nebo uložena na jeho základě. Mohou být a často také jsou stanoveny určité okolnosti, které protiprávnost vylučují, přestože se jednání svými rysy podobá správnímu deliktu.

Mezi znaky správního deliktu se mnohdy řadí i škodlivost jednání, nebo-li společenská nebezpečnost. Při tzv. materiálním pojetí deliktu, je nebezpečnost jednání jedním ze znaků skutkové podstaty deliktu a pokud jednání není škodlivé, nejedná se v daném případě o delikt. Při tzv. formálním pojetí deliktu se mezi znaky skutkové podstaty škodlivost jednání neřadí.

Za další znak správního deliktu lze považovat trestnost, která vyjadřuje skutečnost, že se spácháním deliktu zákon spojuje hrozbu trestem. Okamžikem spáchání deliktu vzniká totiž právo státu uložit odpovědné osobě sankci podle příslušného zákona. Okruh sankcí, které lze za delikt uložit musí být taxativně vymezeny zákonem, jde o zásadu nulla poena sine lege. Nejobvyklejší sankcí za správní delikty bývá peněžitá pokuta, méně časté jsou pak napomenutí či propadnutí věci. Určení míry sankční povinnosti je věcí správního uvážení rozhodujícího orgánu, přičemž tento orgán musí vycházet pouze ze zákonem stanoveného rozmezí. Zákon v některých případech umožňuje využít správní uvážení v takové šíři, že je dána správnímu orgánu možnost, aby rozhodl, zda sankci uloží či nikoli, pokud se rozhodne že ji uloží, musí pak opět respektovat zákonné rozmezí.

Jako obecné znaky skutkové podstaty jsou právní teorií označovány objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka. Pod objektem deliktu rozumíme právem chráněný zájem, který odpovědná osoba spácháním deliktu poruší, resp. ohrozí. Ve správním právu je objektem v drtivé většině deliktů pořádek ve veřejné správě, případně její řádný výkon a plnění veřejnoprávních povinností. Objektivní stránka deliktu záleží v jednání, následku a v příčinné souvislosti mezi jednáním a následkem. Subjekt deliktu je odpovědná osoba, tedy pachatel. Subjektivní stránka je tvořena, mimo jiné, zejména zaviněním. Rozlišuje se zavinění úmyslné a z nedbalosti, přičemž v českém právu platí zásada, že zavinění je potřeba obviněnému prokázat. Zavinění se však u mnoha správních deliktů nezkoumá, jedná se o případy tzv. objektivní odpovědnosti, pokud nejsou dány ani žádné liberační důvody, hovoříme o tzv. absolutní odpovědnosti.

4.2. Druhy správních deliktů

Správní delikty lze dělit dle mnoha kritérií. V současné situaci, kdy je systém správních deliktů značně nepřehledný a komplikovaný, zejména v důsledku roztříštěné právní úpravy, která postrádá jednotící koncepční princip je velmi obtížné provést členění správních deliktů, které by vycházelo z určité teoretické koncepce a zároveň by odráželo platnou právní úpravu. Správní delikty můžeme rozlišovat, tak jak to činí i JUDr. Prášková v konceptu přípravy nové učebnice správního práva katedrou správního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy, na:

1. přestupky
2. správní (veřejné) disciplinární delikty
3. tzv. pořádkové správní delikty
4. jiné správní delikty
  - a) jiné správní delikty fyzických osob
  - b) správní delikty právnických osob a tzv. fyzických podnikajících osob (též označované jako správní delikty „podnikatelů“)

4.2.1. Přestupky

Z velké části kodifikovanou úpravu přestupků nacházíme, přestože řada skutkových podstat je obsažena ve zvláštních zákonech, v zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění, jehož § 2 odst. 1 definuje přestupek jako zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin. Z pozitivního vymezení přestupku v první části definice je patrné, že přestupek je spáchán při současném naplnění znaku materiálního i znaků formálních. Negativního vymezení přestupku užil zákonodárce z toho důvodu, aby odlišil přestupky od jiných deliktů, neboť přestupky jsou jen jedním z druhů veřejnoprávních deliktů. Vzájemný vztah těchto deliktů je konstruován na principech speciality a subsidiarity, pokud tedy jednání naplňuje znaky jiného deliktu, ať už správního či trestného činu, nepůjde současně o přestupek, je tedy vyloučen souběh.

Znaky charakterizující subjekt jsou obdobné jako v trestním zákoně, neboť subjektem přestupku může být pouze fyzická osoba, která v době spáchání přestupku dovršila patnáctý rok věku a byla příčetná. Naopak právnická osoba není nikdy odpovědná za přestupek, přičemž za porušení povinnosti uložené právnické osobě odpovídá ten, kdo za ni jednal nebo měl jednat, a jde-li o jednání na příkaz, ten kdo dal k jednání příkaz.

Obligatorním znakem subjektivní stránky přestupků je zavinění. Přestupkový zákon stanoví, že ke spáchání přestupku postačí zavinění z nedbalosti, pokud zákon nestanoví, že se vyžaduje zavinění úmyslné.

Podle § 12 odst. 1 přestupkového zákona lze za přestupek uložit jako sankci napomenutí, pokutu, zákaz činnosti či propadnutí věci. Je nerozhodné zda se jedná o přestupek, jehož skutková podstata je obsažena v přestupkovém zákoně, či v zákoně zvláštním, pokud však takový zákon neupravuje sankce jinak, obvykle zužuje možnosti uložit sankce tak, že stanoví, že lze uložit pouze některý druh sankce. Vedle sankcí upravuje přestupkový zákon i ochranná opatření, kterými jsou omezující opatření a zabránění věci.

4.2.2. Veřejné disciplinární delikty

Veřejnými disciplinárními delikty jsou protiprávní jednání fyzické osoby, která je ve zvláštním právním vztahu k určité veřejnoprávní instituci, z tohoto vztahu jí plynou určitá veřejná práva a povinnosti, a která svým jednáním poruší právem stanovený řád takové instituce, případně její vnitřní kázeň nebo pořádek. Odpovědnou osobou za disciplinární delikt může být výlučně fyzická osoba, která je ve služebním nebo členském poměru k dané instituci nebo organizaci a jedná se proto vždy o tzv. speciální subjekt.

Předpokladem disciplinární odpovědnosti fyzické osoby není členství v jakékoli instituci či organizaci, nýbrž pouze v organizaci, jejímuž řádu stanoví závaznost právní předpis. Jde tedy o instituce státní, jako jsou ozbrojené síly, policie, případně státní úřady, o profesní komory nebo i o jiné instituce, např. věznice, ochranné a výchovné ústavy, veřejné vysoké školy, apod. Vzhledem k tomu, že se v daném případě jedná o porušení vnitřního řádu veřejnoprávní instituce, nelze za relevantní organizace považovat politické strany, družstva, občanské sdružení, atd., ačkoliv i

v jejich stanovách mohou být ustanovení upravující disciplinární odpovědnost jejich členů, v žádném případě porušení vnitřního řádu takové instituce nezakládá odpovědnost za veřejný disciplinární delikt. Ani úředníci územně samosprávných celků nemohou ve vztahu k tomuto celku spáchat veřejný disciplinární delikt, neboť jsou k územnímu celku v soukromoprávním zaměstnaneckém poměru.

V případě, kdy fyzická osoba jediným jednáním spáchá disciplinární delikt i jiný správní delikt, není vyloučen souběh postihů za tato jednání, neboť byly porušeny jediným jednáním dva různé objekty. Přestupkový zákon pamatuje na právě uvedenou situaci hned v několika svých ustanoveních, a to tak, že pokud správní orgán rozhodující o přestupku zjistí, že za týž skutek byl pachatel již postižen v disciplinárním řízení a správní orgán považuje takové opatření za dostačující, tak věc odloží, případně k takovému opatření disciplinárního orgánu přihlédne při určení druhu a výše sankce.

4.2.3. Správní pořádkové delikty

Správní pořádkové delikty jsou svou povahou porušením procesní povinnosti⁹ ve správním řízení, na rozdíl od ostatních správních deliktů, které jsou svou povahou delikty hmotněprávními. Uložením sankce, nejčastěji pořádkové pokuty, nutí správní orgán odpovědnou osobu ke splnění procesní povinnosti, kterou svým konáním případně opominutím porušil. Základní funkcí takové sankce je tedy funkce zajišťovací, a z této funkce vyplývají i určité zvláštnosti, kterými se pořádkové delikty liší od ostatních správních deliktů. Důležitou odchylkou je, že při ukládání pořádkových opatření (tedy sankcí) platí tzv. princip oportunitity, což znamená, že uložení pořádkového opatření je oprávněním, nikoli povinností orgánu, který vede příslušné řízení a je dána i možnost, aby příslušný orgán již pravomocně uložené pořádkové opatření prominul. Tuto možnost ponechala správnímu orgánu i nová právní úprava provedená správním řádem s účinností od 1.1.2006.

Dalším podstatným rozdílem oproti jiným deliktům je fakt, že při rozhodování o pořádkových deliktech se neužije zásada ne bis in idem, neboť pořádkové opatření může být uloženo i opakovaně pro stejný skutek.

⁹ Srov.: Mates, P. a kol.: Základy správního práva trestního, 3. vydání, C.H. Beck, Praha, 2002, str. 87

Pokud se týká výše pořádkových pokut, tak jejich výše není jednotná a zvláštními zákony je jejich výše stanovena rozdílně. Například podle původní úpravy obecného správního řízení byla stanovena maximální výše 200 Kč, podle současné úpravy to je až 50 000 Kč, podle jiných zákonů to může být ještě více.

Právní teorie nebyla jednotná v odpovědi na otázku, zda se v případě pořádkových deliktů jedná o odpovědnost subjektivní či objektivní. Jasno do problému vnáší současná judikatura¹⁰, podle které lze uložit pořádkové opatření jen při zaviněném jednání odpovědné osoby a přiklání se tak k odpovědnosti subjektivní, což dovozuje z charakteru a cíle tohoto druhu sankčního postihu.

Subjektem odpovědnosti za pořádkový delikt může být i právnická osoba, která je subjektem práva, nikoliv však její pouhá organizační složka¹¹.

Kromě správního řádu jsou důležitým pramenem, na jejichž základě může správní orgán ukládat pořádkové pokuty další zvláštní zákony, zejména zák. č. 552/1991 Sb., v platném znění, o státní kontrole, který v § 19 umožňuje uložit pokutu až do výše 50 000 Kč, opakovaně pak až do výše 200 000 Kč. Stejně tak pořádkovou pokutu umožňují uložit i zákon o České obchodní inspekci (64/1986 Sb.) nebo zákon o finanční kontrole ve veřejné správě (320/2001 Sb.) a další.

4.2.4. Jiné správní delikty

4.2.4.1. Jiné správní delikty fyzických osob

Pod tzv. jinými správními delikty fyzických osob chápe teorie delikty fyzických osob, které nejsou přestupky nebo disciplinárními ani pořádkovými delikty. Tato kategorie deliktů se v českém právním řádu objevila po roce 1950 a k jejímu rozvoji docházelo mezi lety 1960 až 1980. Jedná se o jednání, která jsou svým charakterem příbuzná přestupkům, avšak z jistých důvodů byla vyčleněna z režimu přestupkového zákona. Důvodů k tomuto bylo patrně několik, jednak umožnit rozhodování o těchto deliktech orgánům, které nebyly příslušné rozhodovat o přestupcích a dále to byla snaha ukládat za tato jednání vyšší pokuty, než umožňovala úprava sankcí za přestupky. Od přestupků se tato protiprávní jednání liší v objektu deliktu, zatímco u

¹⁰ Srov.: rozhodnutí poř. č. 919, Soudní judikatura ve věcech správních č. 1, 2002, str. 48 a násl.

¹¹ Srov.: rozhodnutí poř. č. 880, Soudní judikatura ve věcech správních č. 6, 2001, str. 479

přestupků je objektem dodržování obecných občanských povinností, u těchto deliktů je objektem pouze dodržování veřejnoprávních povinností, které mají zaměstnanci na některém úseku činnosti pro zaměstnavatele. Původně mohl být pachatelem pouze pracovník organizace, tedy dle současné právní terminologie zaměstnanec právnické osoby, jednalo se tedy o speciální subjekt, který zaviněně naplnil znaky skutkové podstaty, za což mu byly ukládány vysoké finanční sankce, jak již bylo naznačeno výše.

V současné době je uvedené pojetí těchto správních deliktů fyzických osob přežitě a tato jednání by měla být upravena v přestupkovém zákoně.

Mezi tento druh správních deliktů, patří v současné době i taková protiprávní jednání fyzických osob, která nejsou označena jako jiný druh správních deliktů, přičemž se nevyžaduje, aby byl pachatel v zaměstnaneckém poměru k nějaké právnické osobě. Jako příklad lze uvést § 25 odst. 2 zák. č. 117/2001 Sb., v platném znění, o veřejných sbírkách, nebo § 28 odst. 1 písm. a) zák. č. 239/2000 Sb., v platném znění, o integrovaném záchranném systému.

4.2.4.2. Správní delikty právnických osob a tzv. fyzických podnikajících osob

O správních deliktech právnických osob bude pojednáno později. Tzv. správní delikty fyzických podnikajících osob jsou delikty spáchané fyzickou osobou při výkonu podnikání nebo v souvislosti s podnikáním nebo při výkonu jiných kvalifikovaných činností. Pramenem právní úpravy jsou stejné právní předpisy, které upravují správní delikty osob právnických, jde tedy o zvláštní zákony, které obvykle nerozlišují mezi fyzickou osobou podnikatelem a právnickou osobou, nýbrž používají obecných termínů jako je podnikatel, dovozce kupující, chovatel, apod. Například živnostenský zákon stanoví v § 65 odst. 1 písm. b), že živnostenský úřad může uložit podnikateli pokutu až do výše 100 000 Kč, jestliže podnikatel nedodrží podmínky stanovené pro provozování živnosti koncesované, přičemž je zcela lhostejno, zda se jedná o podnikatele jako osobu fyzickou či právnickou.

Pokud by fyzická osoba spáchala takovýto delikt a současně by takovým jednáním naplnila znaky skutkové podstaty trestného činu, bude se taková situace

řešit následujícím způsobem. Jestliže bude ve správním řízení uložena správní sankce, nebrání to zahájení stíhání pro trestný čin. Při uložení trestu za trestný čin, se přihlédne k již uložené sankci. Naopak stíhání pro správní delikt se zastaví v případě, že se za totožné jednání koná řízení pro trestný čin.

5. Správní delikty právnických osob

5.1. Pojem správních deliktů právnických osob

Pod správním deliktem právnické osoby rozumíme protiprávní jednání právnické osoby, jehož znaky jsou stanoveny zákonem, za které ukládá správní orgán sankci stanovenou tímto zákonem. Jak již bylo uvedeno výše, až do 30. let 20. století nebylo podle tehdejší československé právní úpravy vůbec možné postihnout právnickou osobu za její protiprávní jednání. Základním důvodem pro to byla teze, že právnická osoba nemá vlastní vůli a bez vůle nemůže být zaviněná. Za protiprávní jednání právnické osoby tak byla postihována fyzická osoba, která za právnickou osobu, resp. jejím jménem jednala. V průběhu 30. let začala být taková situace neudržitelnou, a to vzhledem k růstu počtu právnických osob, skutkových podstat deliktů a i v důsledku zpřísnění sankcí. Dochází proto v některých zákonech k zavedení ručení právnické osoby za nesplnění sankce osobou fyzickou, která byla sankcí postižena za protiprávní jednání právnické osoby.

Ani tato úprava nebyla dostatečnou a v průběhu 50. a 60. let je zaváděna správní odpovědnost socialistických organizací, tedy právnických osob. Tyto odpovědné právnické osoby pak mají právo požadovat náhradu škody vůči svým zaměstnancům, kteří svým jednáním, které bylo přičítáno právnické osobě, delikt spáchali. Tento tzv. regres je však omezen pracovněprávní odpovědností zaměstnance.

Trestní odpovědnost právnických osob naopak v kontinentálním právu, a tedy ani u nás, zavedena nebyla, neboť od 18. století se v trestním právu vycházelo ze starořímské zásady „societas delinquere non potest“, oproti právu anglosaskému, kde je trestněprávní odpovědnost právnických osob dlouhodobou tradicí. V posledních letech je i v některých státech kontinentálního práva trestněprávní odpovědnost právnických osob zaváděna, případně se o této možnosti rozvíjí celospolečenská diskuse.

Od ostatních typů správních deliktů se správní delikty právnických osob odlišují zejména v subjektu deliktu, neboť jím je právnická osoba. Podle § 18 zák. č.

40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění, jsou právnickou osobou sdružení fyzických nebo právnických osob, účelová sdružení majetku, jednotky územní samosprávy nebo jiné subjekty, o kterých to stanoví zákon.

Vznik deliktní odpovědnosti právnické osoby je spojen s jejím vznikem jako subjektu práva a tento vznik upravují zvláštní zákony. Pokud se právnické osoby zapisují do obchodního nebo jiného rejstříku, den vzniku právnické osoby je pak den účinnosti tohoto zápisu. Některé právnické osoby vznikají přímo ze zákona. Odpovědnost se realizuje jen v případě že, právní povinnost poruší fyzická osoba, která je oprávněna za právnickou osobu jednat, resp. jednat jejím jménem, nebo se její jednání jinak přičte právnické osobě.

5.2. Znaky skutkové podstaty správních deliktů právnické osoby

5.2.1. Objekt

Objektem správních deliktů právnických osob rozumíme společenské vztahy, zájmy a hodnoty chráněné zvláštními právními předpisy z oblasti správního práva. Podle stupně obecnosti rozlišujeme obecný objekt, druhový objekt a objekt individuální.

Obecným objektem správních deliktů právnických osob je řádný výkon veřejné správy, řádné plnění jejích úkolů a plnění veřejnoprávních povinností. Tento obecný objekt je společný v zásadě všem druhům správních deliktů.

Druhový objekt vyjadřuje společné druhové rysy individuálních objektů. Představuje skupinu příbuzných chráněných zájmů, které patří do téže oblasti. Dovojuje se nejčastěji z úvodních ustanovení, případně důvodových zpráv zvláštních zákonů. Je tomu tak proto, že tento typ správních deliktů není nikde kodifikován a jednotlivé skutkové podstaty deliktů jsou uvedeny v mnoha zvláštních zákonech. Při určování druhového deliktu je tedy třeba zkoumat každý konkrétní zákon, v jehož ustanoveních je delikt zakotven, a zjistit tak účel úpravy oblasti veřejné správy a tak lze poznat druhový objekt.

Individuální objekt deliktu je jedním ze znaků skutkové podstaty konkrétního deliktu. Individuální objekt totiž vyjadřuje konkrétní jednotlivý zájem, na jehož ochranu před nebezpečným jednáním dané ustanovení směřuje. Určení individuálního objektu má zásadní význam pro správnou kvalifikaci protiprávního jednání odpovědné osoby.

5.2.2. Objektivní stránka

Objektivní stránku charakterizuje způsob spáchání deliktu a jeho následky. K obligatorním znakům objektivní stránky patří jednání, následek a příčinná souvislost mezi jednáním a následkem.

5.2.2.1. Jednání

Jednáním rozumíme projev vůle ve vnějším světě. U právnické osoby však nelze hovořit o projevené vůli, neboť právnická osoba nemá vlastní vůli. Proto se právnické osobě přičítá projevená vůle osoby, která za právnickou osobu jedná, resp. jedná jejím jménem.

Jednáním se v právu rozumí jak konání, tak i opomenutí takového jednání, ke kterému byla odpovědná osoba vzhledem ke svým poměrům a za daných okolností povinna, přičemž rozsah povinnosti jednat je dán buď zákonem či jiným právním předpisem, nebo správním aktem, případně veřejnoprávní smlouvou. Některé delikty lze spáchat pouze konáním, některé pouze opomenutím, jiné oběma způsoby.

Skutkové podstaty často způsob jednání konkrétně specifikují, jindy odkazují na porušení jiného právního předpisu, případně jednání vůbec nevymezují a stanoví, že delikt je spáchán v momentě, kdy pachatel způsobí škodlivý následek, přičemž je lhostejno jakým způsobem toho pachatel dosáhne.

V právu není jednoznačně dána odpověď na to, které jednání lze přičítat právnické osobě. Pojem právnické osoby počala právní teorie popisovat v 19. století, po vzniku občanskoprávních kodexů. V průběhu vývoje dospěla teorie ke dvěma odlišným pohledům na právnické osoby jakožto na subjekty práva. Pozitivistická teorie fikce vychází z principu, že právnické osoby jsou jen právnětechnickou konstrukcí odvozenou zákonodárcem. Naopak jusnaturalistická organická teorie vychází z premisy, že právnické osoby mají stejný reálný základ jako osoby fyzické a

netřeba jejich existenci fingovat právním řádem, nýbrž je nutné je pouze normativně uznat.

Občanský zákoník, který zakotvuje do právního řádu právnické osoby je považuje za umělé výtvořky a vychází tedy z teorie fikce, neboť je nedefinuje, nýbrž jen charakterizuje a stanoví jejich znaky a vlastnosti¹². Způsobilost k právním úkonům, tedy schopnost vlastními právními úkony nabývat práv a povinností nabývá právnická osoba při svém vzniku současně se způsobilostí k právům a povinnostem.

Podle občanského práva¹³ lze jednání právnické osoby dělit na jednání osobní a jednání v zastoupení. Právnická osoba jedná osobně v případě, že jedná její statutární orgán jejím jménem. Statutárním orgánem takto učiněný právní úkon se považuje za úkon učiněný přímo právnickou osobou. I jednání osob odlišných od statutárních orgánů, v jistých zákonem definovaných případech, mají stejné účinky jako jednání statutárních orgánů, jde zejména o jednání likvidátorů, správců konkurzní podstaty, apod.

Jednání za právnickou osobu, tedy jednání právnické osoby v zastoupení, rozděluje právní teorie občanského práva na zastoupení smluvní a zákonné. Je-li tak stanoveno ve vnitřních předpisech právnické osoby nebo je-li vzhledem k pracovnímu zařazení obvyklé, mohou za právnickou osobu činit právní úkony i její pracovníci či členové. V takovém případě hovoříme o zákonném zastoupení. V tomto smyslu je zajímavé ustanovení § 420 odst. 2 občanského zákoníku, které upravuje podmínky, za kterých je právnická osoba odpovědná za škodu způsobenou jednáním jiných osob. Musí se jednat o osoby, které právnické osoby používají ke své činnosti, ať už se jedná o její zaměstnance, členy nebo i jiné osoby. Jedinou podmínkou je, aby tyto osoby jednaly zaviněně a aby ke škodě došlo při činnosti právnické osoby. V případě, že by škoda byla způsobena osobou, kterou právnická osoba použila ke své činnosti, avšak jinak než při takové činnosti, bude za škodu odpovídat samostatně tato osoba.

Pokud za právnickou osobu jedná osoba, jež své jednatelské oprávnění odvozuje od smlouvy, přičítá se takové jednání právnické osobě vyjma případů, že by jednajícím osobou vybočila z mezí uděleného jednatelského oprávnění.

¹² Srov.: Knappová, M., Švestka, J. a kolektiv: Občanské právo hmotné, svazek I., 3. vydání, ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2002, str. 174

¹³ Srov.: tamtéž, str. 185 a násl.

V obchodním zákoníku je jednání právnické osoby upraveno podrobněji v ustanovení § 13 až 16. Shodně s občanským zákoníkem je stanoveno jednatelské oprávnění statutárních orgánů. Dále je pak upraven zvláštní druh plné moci, a sice prokura. Oproti občanskému zákoníku je upraveno odlišně zákonné zastoupení jiné osoby. Jde o ustanovení § 16 obchodního zákoníku. Zásadně podnikatele zavazuje i jednání jiné osoby v jeho provozovně, pokud třetí osoba nemohla vědět, že k jednání tato osoba nebyla oprávněna.

Z koncepce přičítání jednání osoby jednající za právnickou osobu, případně jednající jejím jménem, této právnické osobě vychází i právní teorie správního práva trestního¹⁴. Naopak v právu trestním se tato koncepce neuplatní vůbec vzhledem k tomu, že v trestním právu se důsledně uplatňuje zásada individuální trestní odpovědnosti fyzické osoby, a tudíž právnická osoba tak pachatelem trestného činu být nemůže.

Přestože pozitivní správní právo jednoznačně nestanoví, za jakých podmínek odpovídá právnická osoba za jednání jiných osob, lze alespoň rámcově konstatovat následující případy, kdy tomu tak je.

Právnická osoba je zásadně odpovědná za správní delikt v případě, že byl spáchán jednáním statutárního orgánu, který v dané situaci jednal jménem právnické osoby.

Rovněž je odpovědná i v případech, kdy znaky skutkové podstaty naplní člen, nebo zaměstnanec právnické osoby v případě, že jeho jednání je přičítáno právnické osobě na základě ustanovení v jejím vnitřním řádu nebo je-li to z jeho pracovního zařazení obvyklé.

Právnická osoba odpovídá za správní delikt i v případě že za ni jedná osoba, jež odvozuje své jednatelské oprávnění ze smlouvy, pokud nevybočí z mezí tohoto jednání v takové smlouvě stanovených.

Dále odpovídá právnická osoba, která je nositelem konkrétní povinnosti, i za jednání jiné osoby, která svým jednáním porušila tuto povinnost uloženou odpovědné právnické osobě. Jedná se o případy, kdy určitou veřejnoprávní povinnost vyplývající z určité činnosti má uloženou osoba, která tuto činnost vykonává prostřednictvím jiné právnické osoby (ať už na základě smlouvy o dílo, mandátní či komisionářské

¹⁴ Srov.: Hendrych, D. a kolektiv: Správní právo, obecná část, 5. rozšířené vydání, C. H. Beck, Praha, 2003, str. 202

smlouvy apod.) Takovou odpovědnost nelze soukromoprávní smlouvou přenést na osobu takovou činnost vykonávající¹⁵. Vždy je však potřeba důkladně posuzovat konkrétní případ zejména z hlediska, komu dotčené zákony stanoví povinnost, která byla jednáním porušena.

Současnou právní úpravu v tomto směru lze považovat za krajně neuspokojující, neboť výše popsané principy odpovědnosti dovozujeme z jiných právních odvětví a z ne zcela jednotné judikatury.

5.2.2.2. *Následek*

Druhým obligatorním znakem objektivní stránky je následek správního deliktu. Následek je porušení nebo ohrožení hodnot, které jsou objektem správního deliktu. Přestože má každý správní delikt svůj následek, neboť ten je neodmyslitelným následkem protiprávního jednání, nemusí být následek vždy výslovně uveden v zákoně jako znak skutkové podstaty. Je tomu tak z toho důvodu, že při protiprávním jednání, kterým je spáchán správní delikt a tedy porušena konkrétní správní povinnost, je již dán i následek, protože je porušen nebo alespoň ohrožen zájem společnosti, který má být zajištěn právě splněním dané povinnosti.

Oproti trestnímu právu, kde se pravidelně ve skutkových podstatách odlišují druhy následku podle závažnosti, ve správním právu je tomu pouze výjimečně. Závažnost následku a její stupeň se však následně zohledňují při ukládání sankcí, neboť rozhodující orgán určuje výši sankce mimo jiné právě i na základě závažnosti způsobeného následku.

5.2.2.3. *Příčinná souvislost*

Příčinný vztah mezi jednáním a následkem správního deliktu znamená, že právnická osoba je za správní delikt odpovědná jen tehdy, jestliže byl následek způsoben jejím jednáním, tedy vnějším projevem vůle fyzické osoby, jejíž projev vůle se přičítá právnické osobě.

¹⁵ Srov.: rozhodnutí poř. č. 384, Soudní judikatura ve věcech správních č. 2, 1999, str. 44

5.2.3. Subjekt

Pachatelem je právnická osoba, která svým jednáním, uskutečnila všechny znaky správního deliktu. Musí se jednat o osobu, která je způsobilá porušit povinnosti, jejichž porušení zakládá odpovědnost za správní delikt a současně musí být způsobilá nabýt povinnosti, které jsou sankcí za správní delikt.

Jak již bylo výše uvedeno, subjektivitu právnických osob upravuje zejména občanský zákoník, jakož i jiné speciální zákony. Právnické osoby nabývají, na rozdíl od osob fyzických, způsobilost k právům a povinnostem a způsobilost k právním úkonům v jeden okamžik, a to vznikem. Nejčastějším způsobem vzniku právnické osoby je zápis do obchodního nebo jiného rejstříku. Některé právnické osoby však vznikají přímo ze zákona, např. některé vysoké školy, případně jiným způsobem, který zákon stanoví.

Odpovědnou právnickou osobou může být právnická osoba založená podle českého práva a se sídlem na území České republiky, tak i právnická osoba založená podle cizozemského právního řádu. Pokud jde o typ cizí právnické osoby, který české právo neupravuje, posuzuje se právní způsobilost takové osoby podle právního řádu, podle kterého byla založena.

Od vzniku právnické osoby je třeba odlišovat její založení, které nemá vliv na jejich právní subjektivitu. Doba mezi založením a vznikem může být mnohdy poměrně dlouhá, například podle § 62 odst. 1 zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění, to může být déle než 90 dní. Zákon stanoví lhůtu, dokdy musí zakladatelé podat návrh na zápis společnosti do obchodního rejstříku, přičemž společnost je založena až v okamžiku nabytí právní moci usnesení rejstříkového soudu o povolení zápisu.

Založená právnická osoba tedy ještě není způsobilá nabývat práva a povinnosti, natož činit právní úkony. K jejímu vzniku však je mnohdy třeba určitých právních úkonů, např. ohlášení živností, podání žádosti o koncesní listinu, podání návrhu na zápis do obchodního rejstříku apod. Tyto úkony činí obvykle její zakladatelé, avšak nemusí to být nutně oni. Pokud po svém vzniku právnická osoba taková jednání schválí ve stanovené lhůtě 3 měsíců od jejího vzniku (§ 64 odst. 1 obchodního zákoníku), pak se má za to, že z těchto jednání je zavázána právnická

osoba od počátku. Co se týče rozsahu takových jednání, jde o jednání pouze ve věcech souvisejících se vznikem společnosti.

Deliktní odpovědnost právnické osoby, tedy schopnost nabýt povinnosti vyplývající ze sankce nabývá právnická osoba okamžikem svého vzniku. Zvláštní zákony mnohdy ve skutkových podstatách stanoví, že delikt může být spáchán pouze osobou, která je způsobilá k právním úkonům a k tomu ještě má nějakou další vlastnost, tedy speciálním subjektem. Například zák. č. 254/2001 Sb., o vodách, v platném znění, ve svém § 116 odst. 1 písm. d) bodu 35 stanoví, že Česká inspekce životního prostředí nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností uloží pokutu podnikající fyzické osobě nebo právnické osobě, která nesplní povinnost správce vodního toku nebo jeho úseku, jehož je správcem nebo vykonává jeho správu. Jde o nesplnění povinností uložených § 47 správcem vodního toku, jako např. povinnost sledovat stav koryt vodních toků a pobřežních pozemků z hlediska funkcí vodního toku nebo provozovat a udržovat v řádném stavu vodní díla v korytech vodních toků nezbytná k zabezpečení funkcí vodního toku. Tyto povinnosti jsou uloženy správcem vodního toku. Nikdo jiný než správce vodního toku takové povinnosti nemá a tedy nikdo jiný než správce vodního toku je nemůže porušit. Správce vodního toku je tak speciálním subjektem.

Tento princip je důsledně zastáván též judikaturou: „Jestliže je k nějaké činnosti podle zákona zapotřebí úředního povolení, je bez tohoto dovolení činnosti zakázanou. Osobu, která ji takto koná lze však postihnout jen za výkon takové nedovolené činnosti (především za správní delikt či trestný čin), nelze však takové osobě ukládat plnění povinností, které jsou jinak s činností řádně dovolenou spojeny.“¹⁶

Spornou je však otázka, zda je deliktně odpovědná za své protiprávní jednání každá právnická osoba. V daném kontextu je totiž třeba rozlišovat právnické osoby jako adresáty správněprávních norem na straně jedné a právnické osoby, které vykonávají veřejnou správu na straně druhé.

Obvykle se uznává, že právnické osoby veřejného práva, tedy vykonavatelé veřejné správy, kteří při výkonu veřejné správy realizují pravomoc a působnost stanovenou zákonem, nemohou být postiženi za správní delikt. Je tomu tak

¹⁶ In: rozhodnutí poř.č. 259, Soudní judikatura ve věcech správních, 1998, I. právní věta, str. 264 a n.

nepochybně proto, že při výkonu vrchnostenských oprávnění podléhají odpovědnosti za výkon veřejné správy a neměli by tedy odpovídat současně i za správní delikt.

Avšak i právnická osoba veřejného práva může být subjektem odpovědnosti za správní delikt: „Sankční odpovědnost .... lze vyvodit proti každé právnické osobě, která se dopustí protiprávního jednání ...., tedy i proti obci, a to bez ohledu na skutečnost, zda k protiprávnímu jednání právnické osoby došlo při výkonu podnikatelské činnosti či nikoli.“¹⁷ Toto rozhodnutí soud odůvodnil tak, že tvrdí, že jestliže zákon stanoví jako sankci uložení pokuty právnické osobě nebo fyzické osobě, která se dopustí protiprávního jednání při výkonu podnikatelské činnosti, znamená to, že vykonávat podnikatelskou činnost musí pouze fyzická osoba, aby byla deliktně odpovědná, naopak právnickou osobu lze za její protiprávní jednání potrestat bez ohledu na to, zda podnikatelskou činnost vykonává či nikoli. Tohoto výkladu lze zřejmě použít, jen pokud zákon nestanoví výslovně, že i v případě právnické osoby je vyžadována podnikatelská činnost.

Současná právní úprava správních deliktů právnických osob nezná institut účastenství právnických osob. Právnické osoby jsou tedy vždy zásadně odpovědný každá samostatně. Ani solidární odpovědnost několika právnických osob za správní delikt nepřichází v úvahu. To v praxi může působit a také často působí problémy, a to zejména v případech, kdy jedna osoba uzavře smlouvu s jinou osobou o provádění nějaké činnosti (zejména jde o investorsko – dodavatelské vztahy). V uvedených případech jde o to, že jedna osoba poruší svou činností povinnost uloženou jiné osobě. Neexistuje jednotný postup jak posoudit jejich odpovědnost, tedy zjistit, zda odpovídají za porušení povinností jedním z nich oba, či pouze jeden a který, ale je nezbytné vždy striktně vycházet z konkrétní formulace skutkové podstaty správního deliktu, o který se jedná.

Obvykle jsou skutkové podstaty formulovány tak, že povinnost je uložena té osobě, která činnost provádí, lhostejno za jakým účelem, tedy obvykle nezáleží na tom, zda činnost provádí za účelem vlastního cíle či pro jiného na základě smlouvy. Tak například § 116 odst. 1 písm. d) bod 66 vodního zákona stanoví, že nejde-li o trestný čin, uloží Česká inspekce životního prostředí nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností pokutu podnikající fyzické osobě nebo právnické osobě, která

¹⁷ In: rozhodnutí poř. č. 562, Soudní judikatura ve věcech správních č. 1, 2000, str. 9

poruší své povinnosti tím, že těží nerosty nebo zeminu způsobem zhoršujícím odtok povrchových vod, popřípadě provádí terénní úpravy zhoršující odtok povrchových vod ve vymezené aktivní zóně záplavového území.

Někdy je však povinnost uložena osobě, která pouze zajišťuje určitou činnost, přestože tuto činnost pak vykonává již jiná osoba. Obvykle se jedná o povinnost opatřit souhlasy, stanoviska apod., a pokud tato nejsou opatřena, osoba vykonávající činnost ji vykonává neoprávněně. Přesto je pak odpovědnou osobou ta, které byla uložena povinnost zajistit výkon činnosti potřebným stanoviskem, oprávněním apod.

Naopak někdy se osoba, která vykonává určitou činnost a má tak zákonné povinnosti vyplývající z této činnosti (např. zhotovitel stavebního díla) dohodne s jinou osobou, pro kterou tyto povinnosti ze zákona nevyplývají (např. investorem tohoto díla) o tom, že jí dodá určité podklady pro takovou činnost. (např. dokumentaci o stávajícím stavu místa stavby – plány kabelových sítí apod.) Pokud v důsledku porušení této smluvní povinnosti dojde ke spáchání správního deliktu (např. v důsledku chybné dokumentace dodané investorem dojde k porušení kabelových sítí zhotovitelem) je odpovědnou osobou ta, která měla zákonnou povinnost. Toto potvrzuje i judikatura: „Odpovědnosti za správní delikt se nelze zásadně vyhnout poukazem na smluvní ujednání mezi účastníky soukromoprávního vztahu a na porušení povinností ze strany druhého účastníka uzavřené smlouvy.“¹⁸

5.2.4. Subjektivní stránka

Subjektivní stránku protiprávních jednání tvoří zavinění. Zavinění je vnitřní vztah odpovědné osoby k určitým okolnostem, které zakládají delikt. Zavinění se skládá ze složky vědomé a volní. Podle převládajícího názoru tedy vzhledem k tomu, že právnická osoba nemůže mít svoji vůli, nikdy nemůže jednat zaviněně. V případě, že by zákon stanovil zavinění právnické osoby jinak než spojením složky volní a vědomé, tak by i právnická osoba mohla jednat zaviněně. V právu občanském při posuzování odpovědnosti za škodu, za kterou odpovídá právnická osoba, se zkoumá zavinění fyzických osob jednajících za právnickou osobu a pokud tyto jednaly

¹⁸ In: rozhodnutí poř. č. 384, Soudní judikatura ve věcech správních č. 2, 1999, str. 44

zaviněně, tak se toto jejich zavinění přičítá právnické osobě a má se za to, že zaviněně jednala přímo právnická osoba.

Při posuzování odpovědnosti podle správního práva se však ani zavinění fyzických osob jejichž jednání je přičítáno právnické osobě nezohledňuje. Jedním z důvodů je tzv. zásada ekonomie správy. Jedná se totiž o snahu zákonodárce zjednodušit postavení správního orgánu při ukládání sankcí právnickým osobám. Porušení povinnosti uložené právnické osobě je totiž velmi často způsobeno souhrnem činností mnoha jednotlivců a pro správní orgán by bylo velmi složité a často téměř nemožné zjišťovat jejich podíly na zavinění.

Zavinění proto není znakem skutkových podstat správních deliktů právnických osob. Odpovědnost za protiprávní jednání vzniká již při nesplnění nebo porušení zákonných povinností. Právní teorie nazývá takovouto úpravu jako objektivní odpovědnost, tedy jako odpovědnost bez ohledu na zavinění. Vzhledem k tomu, že často nejsou upraveny ani liberační důvody, tedy okolnosti, za nichž se odpovědná osoba odpovědnosti zproští, když prokáže jejich naplnění, jde mnohdy o odpovědnost absolutní. Současná právní úprava stanoví možnost liberace například v zák. č. 356/2003 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých zákonů, v platném znění, v § 39 odst. 1, který stanoví, že osoba za správní delikt neodpovídá, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránila. Naopak o liberační důvody nejde v případech, kdy k porušení právní povinnosti došlo tzv. vyšší mocí, jako tomu je například v §299 odst. 5 písm. b) celního zákona č. 13/1993 Sb. v platném znění, jedná se totiž o vznik tzv. protiprávního stavu, který není správním deliktem. To však nevyklučuje odpovědnost za případnou škodu dle soukromého práva.

Daná právní úprava absolutní odpovědnosti právnických osob umožňující trestat právnické osoby již za samotný škodlivý následek, aniž by se zjišťovalo její protiprávní jednání, jakož i opatření, která mu měla zamezit, je pro svou až přílišnou přísnost praxí silně kritizována¹⁹.

Lze tedy zaznamenat názory, že správní orgán by se měl při rozhodování o sankci právnické osoby za správní delikt řídit obdobnými principy jako soud v oboru soukromého práva při rozhodování o jejich obecné odpovědnosti za škodu, ledaže je

¹⁹ Srov: Mates, P. a kol.: Základy správního práva trestního, 3. vydání, C.H. Beck, Praha, 2002, str. 102

výslovně zákonem stanoveno jinak. Zejména by měl brát v potaz to, „zda ohrožení či porušení chráněného zájmu nastalo provozní činností právnické osoby, nebo v důsledku jednání či opomenutí jiné osoby, která byla právnickou osobou k činnosti použita.“²⁰ Z uvedeného tedy vyplývá, že se právní teorie kloní k názoru, že by odpovědnost právnických osob za správní delikty měla mít charakter objektivní a nikoli absolutní.

5.2.4.1. Subjektivní stránka v právu soukromém

Podle § 420 odst. 2 občanského zákoníku odpovídají právnické osoby za škodu, narozdíl od práva obchodního, které v § 373 obchodního zákoníku konstruuje objektivní odpovědnost podnikatele za škodu s možností liberace, pouze v případě, že škodu způsobí zaviněně. Vzhledem k teoriím, které odlišně chápou právnické osoby jako subjekty práva, je konstrukce zavinění velmi problematická. Zavinění je obecně psychický vztah škůdce k protiprávnímu jednání a následku. Právnická osoba takový vztah mít nemůže, jak již bylo uvedeno výše. Občanské právo se s tímto problémem vypořádalo tak, že zkoumá zavinění u osob, které jednaly za právnickou osobu resp. jejím jménem a pokud tyto jednaly zaviněně, pak konstruuje, že zaviněně jednala právnická osoba. Podle občanskoprávní teorie „pokud uskutečňuje činnost právnické osoby jejím jménem její statutární orgán a při uskutečňování této činnosti způsobí někomu jinému zaviněným protiprávním úkonem škodu, považuje se takto způsobená škoda za škodu způsobenou zaviněným protiprávním úkonem přímo samotné právnické osoby.“²¹

Pokud však právnická osoba jedná v zastoupení, a je lhostejno zda se jedná o zastoupení smluvní či zákonné, pak podle § 420 odst. 2 občanského zákoníku za škodu způsobenou zaviněným protiprávním jednání takových jednajících osob odpovídá právnická osoba jen v případě, že k této škodě došlo při činnosti právnické osoby.

Pokud se chce právnická osoba vyvinít, musí prokázat, že osoby, jejichž jednání je jí přičítáno nejednaly zaviněně.

²⁰ In: rozhodnutí poř. č. 106, Soudní judikatura ve věcech správních č. 1, 1999,

²¹ In: Knappová, M., Švestka, J. a kolektiv: Občanské právo hmotné, svazek II., 3. vydání, ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2002, str. 475

Již však v druhé skutkové podstatě obecné odpovědnosti za škodu, konkrétně v § 420a občanského zákoníku, je zakotvena odpovědnost za škodu objektivní s možností liberace. Rovněž pak případy zvláštní odpovědnosti uvedené pod § 421 až 433 občanského zákoníku, vyjma odpovědnosti za škodu způsobenou úmyslným jednáním proti dobrým mravům skrytá pod § 424 občanského zákoníku, která naopak vyžaduje zavinění úmyslné, upravují odpovědnost jako odpovědnost objektivní opět s možností liberace.

5.3. Okolnosti vylučující protiprávnost

Protiprávnost jednání, jakožto znak správního deliktu, spočívá v tom, že jednáním odpovědné osoby je porušena, případně nesplněna povinnost vyplývající z norem správního práva, která je buď stanovena zákonem, nebo uložena na jeho základě. Povinnost, která je jednáním porušena, je zpravidla obsažena v jiných ustanoveních, než v trestněsprávní normě. Skutková podstata správních deliktů pak na povinnost odkazuje.

Pokud jsou splněny určité okolnosti, tak čin, který formálně naplní skutkovou podstatu správnímu deliktu, není protiprávní. Tyto okolnosti nazýváme okolnostmi vylučujícími protiprávnost. Na rozdíl od trestního práva resp. přestupkového zákona v právní úpravě správních deliktů právnických osob nejsou tyto okolnosti výslovně upraveny.

To, že příslušné zákony explicitně okolnosti vylučující protiprávnost neupravují, může ztěžovat jejich uplatnění. Je třeba je dovozovat z obecných právních principů nebo za použití analogie. Tato je nepochybně přípustná, neboť je ku prospěchu pachatele a nikoli k jeho tíži. Správní judikatura zásadně při rozhodování uplatňuje užití okolností vylučujících protiprávnost v oblasti správního trestání právnických osob za správní delikty: „...právní normy buď okolnosti vylučující protiprávnost výslovně upravují, popřípadě je lze dovodit výkladem z příslušných ustanovení zvláštních zákonů. Jejich využití ale vyplývá i z obecných právních principů.“²²

²² In: rozhodnutí poř. č. 396, Soudní judikatura ve věcech správních č. 3, 1999, str. 75

Vzhledem ke specifčnosti právnické osoby jakožto pachatele správních deliktů nelze vždy uplatňovat všechny okolnosti vylučující protiprávnost. V úvahu zřejmě nepřichází např. oprávněné použití zbraně, výkon povolání nebo nutná obrana. Je tomu tak proto, že u právnické osoby se nedá hovořit o projevu lidské vůle ve vnějším světě. Jménem právnické osoby jednájí jiné fyzické osoby, ať už jako její statutární orgány, zaměstnanci nebo jinak. Uvedené okolnosti vylučující protiprávnost nelze použít proto, že v daném případě by bylo velmi obtížné určit, zda jednající fyzická osoba vůbec jednala za právnickou osobu, či v její prospěch. Naopak často uplatňovanými okolnostmi je plnění zákonné povinnosti, krajní nouze nebo dovolené riziko.

Plnění zákonné povinnosti, nemůže být správním deliktem, i když má zdánlivě znaky skutkové podstaty správního deliktu. Jde o případy kdy nějaká zákonná norma přikazuje jednat určitým způsobem, nebo alespoň takový čin dovoluje, anebo o případy, kdy povinnost je konkretizována správním aktem. Dokonce se nejedná o správní delikt ani v případě, kdy osoba vykonává určitou činnost na základě povolení, přestože se později ukáže, že povolení nemělo být vydáno. Toto neplatí v případě, že povolení nemělo být vydáno proto, že ten, v jehož prospěch bylo vydáno porušil při jeho vydávání svoje povinnosti. Další podmínkou pak je, že ten kdo jednal na základě takového nicotného či jinak vadného povolení, musel být v dobré víře, že jedná po právu. Takové jednání, které je v mezích tohoto zákonného příkazu či oprávnění pak nemůže být protiprávní a tudíž nenaplnuje znaky skutkové podstaty, neboť chybí znak protiprávnosti a není správním deliktem.

Podstatou krajní nouze jako okolnosti vylučující protiprávnost je to, že dochází ke střetnutí dvou zájmů chráněných právem. Rozpor těchto právem chráněných zájmů spočívá v tom, že jednomu zájmu hrozí porucha, která může být odvrácena pouze poruchou druhého zájmu. Čin, který tedy odvrací nebezpečí poruchy chráněného zájmů poruchou jiného zájmu, je oprávněný a nemůže být správním deliktem. K takovému činu je oprávněn každý, nemusí se tedy jednat pouze o osobu, jejíž zájem je ohrožen. Nerozhoduje ani původ nebezpečí. Nebezpečí však musí hrozit přímo, bezprostředně, což znamená, že vývoj událostí spěje rychle k poruše chráněného zájmu. Další podmínkou je to, že nebezpečí nelze za daných okolností odvrátit jinak. Hovoří se o tzv. zásadě subsidiarity. Následek odvracením nebezpečí

způsobený nesmí být zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten který hrozil, jedná se o zásadu proporcionality.

Dovolené riziko je spíše institutem trestního práva.²³ Jako okolnost vylučující protiprávnost se uplatňuje v případech, kdy trestní právo považuje za vhodné vystavit chráněný zájem určitému nebezpečí proto, aby bylo možno učinit vědeckotechnický pokrok zejména v souvislosti se zaváděním nových technik, při zkoušení nových výrobků i jinde při výrobě a výzkumu. O dovoleném riziku lze mluvit pouze v případě, že je stanoveno pro společensky prospěšný cíl. Dále musí být riziko odůvodněno všestranným uvážením situace s přihlédnutím k současnému stavu vědeckých poznatků. Zpravidla platí zásada subsidiarity riskantního jednání, tedy, že daného cíle nelze dosáhnout jinak. Současně hrozící škoda nesmí být zvláště velká, zejména nesmí být ohrožen lidský život a zdraví a pravděpodobnost jejího vzniku musí být podstatně menší, než pravděpodobnost dosažení očekávaného společenského užitku.

Příkladem zákonného vyjádření je § 88 odst. 2 písm. m) zákona o ochraně přírody a krajiny, kde se pokuta uloží jen tomu, kdo překročí nezbytně nutnou míru při poškozování obecně nebo zvláště chráněných částí přírody na území sloužících zájmům obrany státu. Pak tedy ten kdo poškozuje obecné nebo zvláště chráněné části přírody na území sloužících zájmům obrany státu pouze v míře nezbytně nutné, nemůže být za takové své jednání postížen správní sankcí, protože jeho jednání vzhledem k okolnosti vylučující protiprávnost není trestné podle správního práva.

5.4. Zánik trestnosti

Zánikem trestnosti nazýváme skutečnosti, které nastanou až po spáchání správního deliktu do doby než je o něm pravomocně rozhodnuto, resp. než je o něm zahájeno správní řízení, čímž se odlišují od okolností vylučujících protiprávnost, a jejichž důsledkem je ztráta oprávnění správního orgánu delikt sankcionovat. Důvodem zániku trestnosti správního deliktu spáchaného právnickou osobou je jednak uplynutí doby a jednak zánik odpovědné osoby. Při vyměřování sankce může

²³ Srov.: Novotný, O., Dolenský, A., Jelínek, J., Vanduchová, M.: Trestní právo hmotné, obecná část, ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2003, str. 202

být zohledněno zamezení nebo případná náprava následků deliktu, ovšem účinná lítost jakožto okolnost, která by znamenala zánik trestnosti výslovně upravena zákonem, na rozdíl od práva trestního, není. Oproti trestněprávní úpravě jakož i přestupkovému zákonu není též upravena jako okolnost způsobující zánik trestnosti amnestie.

5.4.1. Zánik trestnosti uplynutím lhůty

Zvláštní zákony upravují lhůty, po jejichž uplynutí dochází k zániku trestnosti správního deliktu, tedy správní orgán již nemůže uložit sankci za správní delikt. Lhůty jsou zpravidla jak subjektivní, tedy počínají od okamžiku, kdy se orgán o deliktu dozvěděl, tak i objektivní, které počínají od okamžiku, kdy byl delikt spáchán. Jedná se o prekluzivní lhůty, jejichž běh se zásadně nepřerušuje ani nestaví.

Často bývá nejasné, od kterého okamžiku běží subjektivní lhůta. Jde zejména o případy, kdy je delikt zjištěn orgánem provádějícím kontrolu, který však není příslušný k uložení sankce, nýbrž je povinen pouze informovat orgán ukládající sankci. Je pak sporné, zda subjektivní lhůta způsobující zánik trestnosti běží již od provedení kontroly, nebo až od předání informací o deliktu příslušnému správnímu orgánu. Převládá názor²⁴, že lhůta počíná dnem, kdy se o protiprávním jednání dozvěděl orgán příslušný uložit pokutu.

Rovněž tak určení počátku běhu objektivní lhůty není vzhledem k různorodosti protiprávních jednání, která způsobují odpovědnost za správní delikt, zcela jednoduché. Obvykle lhůta počíná běžet od ukončení protiprávního jednání. V případech kdy je odpovědnost za správní delikt založena opomenutím pachatele, počíná běžet objektivní lhůta ode dne následujícího po dni, kdy povinnost mohla být ještě odpovědnou osobou splněna. V některých případech pak běží lhůta až od vzniku škodlivého následku

Důvodů pro využívání institutu zániku trestnosti uplynutím lhůty je několik. Rozlišujeme důvody hmotněprávní a procesní. Hmotněprávním důvodem je to, že

²⁴ Srov.: Prášková, H.: Zánik trestnosti správních deliktů právnických osob, Právní praxe č. 10, 2000, str. 632

uplynutím času postupně slábne potřeba trestněprávní reakce na protiprávní jednání a současně lze u pachatele, který již nespáchal další delikt lze vyslovit hypotézu, že se napravil. Mezi procesní důvody zániku trestnosti se řadí zejména zánik možnosti provést rádně dokazování, neboť v průběhu času se oslabuje síla důkazů, respektive je již nelze v důsledku uplynutí doby nelze vůbec opatřit.²⁵

Zvláštní zákony stanoví zánik trestnosti v důsledku uplynutí času několika způsoby. Jednak může stanovit lhůty pro uložení pokuty. Příkladem může být § 88 odst. 4 zákona o ochraně přírody a krajiny, který stanoví, že pokutu podle odstavců lze uložit nejpozději do tří let ode dne, kdy k protiprávnímu jednání došlo. Podle judikovaných právních názorů se okamžikem uložení pokuty rozumí okamžik, kdy pachateli vznikne právní povinnost podrobit se rozhodnutí a pokutu zaplatit, tedy okamžik nabytí právní moci rozhodnutí o uložení pokuty. „Uložením pokuty ... je teprve okamžik kdy účastníku řízení vznikne právní povinnost rozhodnutí se podrobit a pokutu zaplatit; ta nastává teprve materiální právní mocí rozhodnutí o uložení pokuty, protože teprve tímto okamžikem je správním aktem dotčena právní sféra delikventa.“²⁶ K dodržení lhůty tedy nestačí vydání rozhodnutí o uložení pokuty, které není pravomocné. Je tomu tak proto, aby nepřiměřeným prodlužováním řízení nevznikala újma účastníkovi.

Druhou možností, kterou zákonodárce volí pro určení okamžiku zániku trestnosti je stanovení lhůty, do kdy musí správní orgán zahájit řízení o deliktu. Výhodou takového stanovení je eliminace možnosti obviněného z deliktu neúměrně protahovat řízení o deliktu až do okamžiku zániku trestnosti s cílem vyhnout se sankci. Nevýhodou je naopak možnost protahování řízení ze strany správního orgánu, který je v daném případě vázán výhradně lhůtami pro vydání rozhodnutí podle § 71 zák. č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění. Přestože je v nové právní úpravě správního řízení lépe rozpracována ochrana před nečinností správního orgánu, i nadále se jedná v případech lhůt uvedených v § 71 správního řádu o lhůty pořádkové, s jejichž nedodržením zákon nespojuje žádné hmotněprávní následky.

²⁵ Srov. Novotný, O., Dolenský, A., Jelínek, J., Vanduchová, M.: Trestní právo hmotné, obecná část, ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2003, str. 262

²⁶ In: rozhodnutí poř. č. 317, Soudní judikatura ve věcech správních č.14, 1998, I. právní věta, str. 417

Nejvýhodnějším stanovením okamžiku zániku trestnosti se proto jeví úprava, kterou používají moderní předpisy, kdy je zvolena kombinace obou možností, tedy je stanovena jak lhůta v které lze zahájit řízení o deliktu, tak je stanovena lhůta pro uložení pokuty. Tak to činí například zákon o vodách v § 124 odst. 1, když stanoví, že řízení o uložení pokuty lze zahájit nejpozději do 1 roku ode dne, kdy se obecní úřad obce s rozšířenou působností nebo Česká inspekce životního prostředí dozvěděly o skutečnostech podle § 116; pokutu však lze uložit nejdéle do 3 let ode dne, kdy k nim došlo. Obdobně je lhůta zániku trestnosti stanovena v § 40 odst. 3 zák. č. 167/1998 Sb., v platném znění, o návykových látkách, který stanoví, že odpovědnost právnické osoby za správní delikt zaniká, jestliže příslušný správní orgán o něm nezahájil řízení do 5 let ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejpozději však do 10 let ode dne, kdy byl správní delikt spáchán.

5.4.2. Zánik právnické osoby

Dalším důvodem zániku trestnosti správních deliktů je okolnost zvláštními zákony neupravená, a sice zánik odpovědné osoby. Trestnost zaniká proto, že náš právní řád vychází ze zásady, že sankce může být uložena pouze pachateli, který svým jednáním uskutečnil všechny znaky skutkové podstaty správního deliktu. Sankci tedy nelze uložit nikomu jinému než této osobě, je proto vyloučeno ukládat sankce právnímu nástupci pachatele. Je tomu tak proto, že nikomu nelze přičítat následky za jednání, které nespáchal. „Zanikne-li v průběhu řízení právnická osoba, se kterou bylo řízení o uložení pokuty za správní delikt vedeno, nelze pokutu uložit jejímu právnímu nástupci, a to i kdyby přejímal všechna práva a povinnosti v okamžiku zániku svého právního předchůdce.“²⁷ Důvodem pro zánik trestnosti v daném případě je jistě i fakt, že rozhodnutí o uložení pokuty je rozhodnutím konstitutivním a povinnost zaplatit pokutu vzniká ex nunc. Tedy povinnost zaplatit pokutu neexistovala v době, kdy dochází k přechodu všech práv a závazků na právního nástupce a proto ani jako závazek na právního nástupce přejít nemohla.

Proto dojde-li k jeho zániku, dochází i k zániku trestnosti. Pokud tedy zanikne právnická osoba v průběhu řízení o uložení pokuty za správní delikt, nelze pokutu

²⁷ In: rozhodnutí poř. č. 317, Soudní judikatura ve věcech správních č.14, 1998, III. právní věta, str. 417

uložit jejímu právnímu nástupci, a to i kdyby přejímal všechna práva a povinnosti, které existovaly v okamžiku zániku svého právního předchůdce.

Tento stav právního řádu však může být některými právnickými osobami zneužíván v případě, že právnické osobě hrozí uložení vysoké sankce, může se tato vyhnout nepříjemnému postihu prostě tím, že sama způsobí svůj zánik. Obchodní zákoník, který podrobněji rozvádí ustanovení § 20a zákoníku občanského, upravuje zánik právnické osoby zapisované do obchodního rejstříku v § 68 tak, že právnická osoba zaniká výmazem z obchodního rejstříku. Tento výmaz však může nastat jako důsledek několika skutečností, přičemž ne všechny z nich jsou neslučitelné s pokračováním v podnikání. Právnická osoba může zaniknout buď v důsledku uplynutí doby, na kterou byla založena, či dosažením účelu, pro která byla založena, dále pak v důsledku rozhodnutí společníků o zrušení, ale také rozhodnutím společníků o převodu jmění na společníka či sloučením s jinou osobou, dále zaniká v důsledku rozdělení nebo i pouhou přeměnou právní formy, jakož i v důsledku jiných skutečností, které vypočítává obchodní zákoník v § 68 odst. 3. Lze tedy shrnout, že není možné ztotožňovat zánik právnické osoby se smrtí osoby fyzické.

Úmyslný zánik právnické osoby v případě hrozby správní sankcí způsobuje zmaření účelu správních trestů. Nastává totiž stav nenaplnění spravedlnosti tím, že není potrestáno protiprávní jednání, které je v zákoně se sankcí spojováno. Právě možnost poměrně snadného dosažení nenaplnění spravedlnosti pachatelem je v právní praxi a teorii, jakož i v laické veřejnosti kritizován. De lege ferenda jsou navrhována mnohá řešení²⁸, která by této možnosti zamezila, případně ji i vyloučila.

Jinou je však otázka, zda je právní nástupce povinen podrobit se již pravomocně uložené sankci, kterou však jeho právní předchůdce nevykonal. Názory na tuto problematiku se různí. Jeden názor tvrdí, že pravomocně uložená pokuta přechází na právního nástupce, přičemž pro potvrzení této teze vychází z § 579 odst. 1 občanského zákoníku, který stanoví, že smrtí dlužníka povinnost nezanikne, ledaže jejím obsahem bylo plnění, které mělo být provedeno osobně dlužníkem. Pokutu, tedy peněžitě plnění, jistě nelze považovat za plnění, které nemůže být provedeno nikým jiným než dlužníkem. Proto se tedy dovozuje, že povinnost uhradit pravomocně uloženou pokutu přechází na právního nástupce. Problémem však

²⁸Srov.: Prášková, H.: Zánik trestnosti správních deliktů právnických osob, Právní praxe č. 10, 2000, str. 629

v této argumentaci je to, že uvedené ustanovení občanského zákoníku hovoří pouze o smrti dlužníka a nikoli o zániku právnické osoby. Je pak otázkou zda lze analogicky toto ustanovení užít i při správním trestání právnických osob, a to i proto, že občanský zákoník upravuje vztahy soukromoprávní a nikoli veřejnoprávní.

Názor, že povinnost zaplatit pravomocně uloženou pokutu na právní nástupce nepřechází, používá jako hlavní argument to, že povinnost zaplatit pokutu je vázaná pouze na osobu, které byla pokuta uložena, a je tomu tak proto že, účelem pokuty je potrestat osobu, která jednala protiprávně. Právní nástupce se protiprávního jednání nedopustil a z toho důvodu by neměl být ani sankcí postižen.

Argumentem proti přechodu povinnosti zaplatit pravomocně uloženou pokutu na právního nástupce by mohl být i fakt, že smyslem ustanovení § 579 odst. 1 občanského zákoníku je zajistit věřiteli, aby nebyl zkrácen na svých právech. Kdyby totiž dědic nebyl povinen vrátit věřiteli dlužné plnění, došlo by fakticky k bezdůvodnému obohacení na úkor věřitele. Naopak fakt že nebude zaplacená pravomocně uložená pokuta znamená spíše nepostižení protiprávního jednání, vlastně nenaplnění spravedlnosti, nikoli bezdůvodné obohacení nástupce pachatele. Dochází zde tedy ke střetu principu neodvratnosti sankce a principu výhradního postižení pachatele. Hlediska právního státu by měla preferovat spíše situaci, kdy není postiženo protiprávní jednání sankcí, než situaci, kdy je za protiprávní jednání postižena osoba odlišná od pachatele.

Judikatura tuto problematiku vyřešila pouze pro případ přechodu pravomocně uložené pokuty fyzické osobě – podnikateli, neboť závazek zaplatit pokutu byl zahrnut do pasiv dědictví a povinnost pokutu zaplatit přešla na toho z dědiců, který byl určen rozhodnutím vydaném v dědickém řízení.²⁹

5.5. Sankce

Sankce je jedním z prostředků státního donucení, jichž používá stát při plnění svých funkcí vedle prostředků politických, ekonomických aj. Její úlohou je ochrana společnosti a občanů před správními delikty, neboť pohrůzkou jejího uložení

²⁹ In: rozhodnutí poř. č. 193, Soudní judikatura ve věcech správních č. 14, 1998,

poskytuje stát ochranu společenským vztahům, zájmům a hodnotám chráněným zvláštními právními předpisy z oblasti správního práva.

Za sankci se podle právní vědy považuje právní následek správního deliktu, který může být uložen jen pachateli a na základě zákona. Požadavek zákonnosti sankcí vyplývá ze zásady *nulla poena sine lege*. Zákonodárce je při stanovení sankcí vázán právy a svobodami stanovenými Ústavou, Listinou základních práv a svobod, jakož i mezinárodními úmluvami. Nemůže proto stanovit sankce libovolně, nýbrž musí respektovat při stanovení druhů, maximálních výší i hledisek pro vyměňování sankcí v konkrétním případě, principy a zmocnění stanovená v uvedených předpisech vyšší právní síly.

Hlavní funkcí sankcí je ochrana zájmů a hodnot společnosti a jednotlivců. Aby byly sankce schopny plnit tyto funkce, musí být jejich druhy a výše stanoveny tak, aby odpovídaly charakteru a závažnosti protiprávního jednání a současně aby braly v potaz případné majetkové, jakož i jiné výhody, které odpovědná osoba deliktem nabyла.

To však je v oblasti odpovědnosti právnických osob za správní delikty myšlenka v praxi s obtížemi realizovatelná. Protiprávní jednání právnických osob, přestože naplňuje stejnou skutkovou podstatu správního deliktu, může vykazovat velmi rozdílnou společenskou nebezpečnost. Je to způsobeno tím, že skutkové podstaty často odkazují na nedodržení či porušení stanovených povinností. Tak to činí například zák. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, v platném znění, když v § 65 odst. 2 odkazuje na porušení povinností uvedených v § 31, ve kterém je stanoveno mnoho různých povinností podnikatele. Při porušení kterékoli z nich je naplněna stejná skutková podstata a může tak být udělena povinnost zaplatit pokutu až 1 000 000 Kč, ale míra společenské nebezpečnosti protiprávního jednání může být různá.

Současně právnické osoby svým protiprávním jednáním mohou způsobit značné a mnohdy těžko napravitelné následky, což způsobuje vysokou společenskou nebezpečnost a tedy je často třeba, aby maximální sankce byla ve značné výši. Zákonodárce na tuto skutečnost reaguje tak, že stanoví veliké rozmezí, v kterém správní orgán sankci ukládá. Tak například § 17 odst. 1 písm. e) zák. č. 61/1997 Sb., o lihu, v platném znění, umožňuje uložit pokutu ve výši až 100 000 000 Kč. V praxi je pak problém ten, že správní orgán disponuje oprávněním správního

uvážení, avšak v takovém rozsahu, který vzhledem k zásadám stanoveným v mezinárodních úmluvách o lidských právech a svobodách by měl být spíše v kompetenci nezávislého orgánu, kterým správní orgán rozhodně není.

Za správní delikty právnických osob je téměř výlučným druhem sankce pokuta, tedy peněžitý trest. Některé zvláštní zákony někdy stanoví vedle pokuty i jiný postih za protiprávní jednání, jako např. propadnutí zboží. Tak to umožňuje i § 27 zák. č. 191/1999 Sb., o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví a o změně dalších zákonů, v platném znění, který stanoví, že lze i samostatně uložit propadnutí zboží, které náleží pachateli a bylo ke spáchání správního deliktu užito nebo určeno, případně bylo správním deliktem získáno nebo bylo nabyto za zboží správním deliktem získané.

Obvyklým určením výše pokuty je stanovení její maximální možné výše. Při jejím ukládání pak správní orgán užívá správního uvážení, což může působit problémy popsané výše. V jiných případech není určení výše sankce ponecháno na správním uvážení rozhodujícího orgánu, nýbrž je stanoven jakýsi vzorec, podle kterého se výše sankce určí. Tento vzorec vychází ze závažnosti protiprávního jednání a relativně spravedlivě tak trestá pachatele podle společenské nebezpečnosti skutku. Výše pokuty se tedy určuje v závislosti například na ceně dovezeného zboží (§ 24 odst. 2 a 3 zák. č. 191/1999 Sb.).

Přesto tato kritéria mohou být pouze jakýmsi vodítkem či návodem pro správní orgán a mají být užity při ukládání sankcí, ale nemohou nahradit ani vyloučit oprávnění a současně povinnost správního uvážení při vyměřování sankcí. Správní orgány mohou mít rovněž vytvořeny i interní „sazebníky“ koeficientů, jejichž aplikací správní orgán určuje výši sankce. I použití těchto „sazebníků“ je legální, avšak ani jejich užití nesmí vyloučit správní uvážení rozhodujícího orgánu. Ani judikatura se nestaví proti jejich užití, avšak podporuje pokud v odůvodnění rozhodnutí o uložení pokuty není užití těchto kritérií zmíněno a výše pokuty je odůvodněna výlučně podle zákona.

Většinou však výši sankce vyměřuje správní orgán bez těchto vodítek. Při jejím ukládání musí posoudit všechny okolnosti spáchaného deliktu, jakož i možnosti nápravy odpovědné osoby a zajištění ochrany veřejných zájmů. Zákonodárce se často snaží omezovat možnosti správního uvážení, které by jinak bylo příliš rozsáhlé,

stanovením kritérií pro vyměřování sankcí, a to podle závažnosti deliktu, délce jeho trvání, závažnosti způsobeného následku i jiných okolností.

Obdobným kritériem v tomto smyslu je i recidiva. Pokud tedy pachatel nespáchal správní delikt poprvé, je třeba k této skutečnosti přihlídnout i při ukládání sankcí. Vedle toho některé zvláštní zákony zvyšují horní hranici sankce v případě jde-li o recidivu.

Při vydání rozhodnutí o uložení sankce musí správní orgán důkladně popsat zjištěný skutkový stav, na základě jakých důkazů k němu dospěl, vyvodit z toho právní zjištění a pak musí jednoznačně odůvodnit svou úvahu kterou využil pro vyměření sankce. Nikdy není dostačující, vypořádá-li se rozhodující správní orgán s uvedenou povinností tak, že výši sankce odůvodní pouze odkazem na zachování maximální hranice sankce stanovené zvláštním zákonem.

Přestože institut upuštění od uložení sankce je v právní úpravě správních deliktů právnických osob vzácným, v některých zvláštních zákonech jej můžeme nalézt. Tak například § 125 zákona o vodách umožňuje, aby Česká inspekce životního prostředí nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností na návrh rozhodly o zastavení řízení o uložení pokuty v případě, že se povinná osoba dobrovolně přičinila o odstranění následků a současně přijala opatření zamezující dalšímu znečišťování nebo ohrožování povrchových nebo podzemních vod, přičemž uložení pokuty by vzhledem k opatřením učiněným povinným subjektem vedlo k nepřiměřené tvrdosti.

Obdobně i § 22 odst. 5 devizového zákona č. 219/1995 Sb., v platném znění, dává devizovému orgánu od uložení pokuty upustit v případě menší závažnosti a z důvodů hodných zvláštního zřetele. Jsou-li splněny podmínky pro upuštění od uložení sankce, správní orgán pak v rozhodnutí vysloví pouze vinu odpovědné osoby a sankce neuloží.

Právním následkem protiprávního jednání je i ochranné opatření, např. zabránění věci. Nejde o to potrestat pachatele, ale o prevenci, která spočívá v tom, že výkonem ochranného opatření se zamezuje tvorbě podmínek pro spáchání správního deliktu. To je upraveno třeba podle zákona o návykových látkách.

5.5.1. Ukládání sankcí při souběhu deliktů

Absence obecné úpravy odpovědnosti právnických osob za správní delikty se projevuje též v tom, že nejsou komplexně upravena pravidla pro ukládání sankcí při souběhu deliktů. Souběhem deliktů rozumíme situaci, kdy právnická osoba poruší více právních povinností před tím, než byla za takové protiprávní jednání postižena správním orgánem prvního stupně.

O souběhu deliktů hovoříme tehdy, je-li protiprávním jednáním pachatele naplněno několik skutkových podstat správních deliktů, a to před tím než se pachatel dozví o tom, že byl uznán vinným ze spáchání konkrétního skutkového deliktu³⁰. Tedy jde o situaci, kdy jsou naplněny alespoň dvě skutkové podstaty. To není v případě, že více jednání naplní jednu skutkovou podstatu správního deliktu vícekrát a to i v případě, že se nejedná o jednání totožná. Ve správním právu je situace odlišná než v právu trestním, kde má téměř každý trestný čin svůj název a obvykle se kryje s ustanovením jednoho paragrafu. Správní právo totiž obsahuje velké množství různorodých oborů, a tudíž i rozsah a způsob možných porušení práva je velmi rozmanitý. Proto je správní delikt často vymezen pouze jednáním a nikoli dalšími znaky jako je způsobení škody, získání majetkového prospěchu, ohrožení zdraví apod. Jednotlivé zákony pak často určují delikt výčtem protiprávních jednání. Tak například § 116 písm. d) zákona o vodách stanoví, že Česká inspekce životního prostředí nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností uloží pokutu podnikající fyzické osobě nebo právnické osobě v případě že poruší povinností jednáním uvedeným pod body 1 až 85, kde je stanoveno množství jednání. Je pak otázkou zda se právnická osoba dopustí jednoho či dvou deliktů, pokud například nakládá s povrchovými nebo podzemními vodami bez povolení vodoprávního úřadu v případech, kdy je takového povolení třeba (bod 4) a zároveň provádí v zakázaném rozsahu činnosti uvedené v ustanovení § 28 odst. 2, tedy například odvodňuje zemědělské nebo lesní pozemky bez povolení výjimky Ministerstvem životního prostředí v chráněné oblasti přirozené akumulace vod (bod 14). Odpověď asi

³⁰ Srov.: Prášková, H.: Ukládání sankcí při souběhu správních deliktů, in: Pocta Doc. JUDr. Vladimíru Mikule k 65. narozeninám, ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2002, str. 317 a násl.

nemůže být jednoznačná, ale pravděpodobně v uvedeném případě půjde o jeden delikt a nikoli o souběh. Bude tomu tak proto, že z toho, že zákonodárce podal výčet jednotlivých protiprávních jednání pod stejný odstavec téhož paragrafu, lze usuzovat, že tak učinil proto, že se jedná o jednání, která si jsou svou povahou podobná, a proto měl v úmyslu jejich spáchání posuzovat jako jeden správní delikt.

O souběh se rovněž nejedná, obdobně jako v trestním právu, v případě naplnění jak skutkové podstaty základní, tak kvalifikované. Tak například formulaci základní skutkové podstaty nalezneme v § 106 odst. 3 písm. a) zák. č. 50/1976 Sb., stavební zákon, v platném znění, který stanoví, že stavební úřad uloží pokutu do 1 000 000 Kč právnické osobě a fyzické osobě podnikající podle zvláštních předpisů, která provádí stavbu bez stavebního povolení nebo v rozporu s ním. Kvalifikovanou skutkovou podstatu nalezneme v § 107 stavebního zákona, který zvyšuje výši pokut například v případě, že právnická osoba provádí stavbu nebo její změnu bez stavebního povolení nebo v rozporu s ním pro účely podnikání. V uvedeném případě se tedy nejedná o souběh deliktů.

Obdobně je tomu při naplnění skutkové podstaty obecné a speciální. Zákon o odpadech stanoví ve svém § 66 odst. 1 až 4 speciální skutkové podstaty. V odstavci 5 pak konstruuje obecnou skutkovou podstatu, když stanoví, že pokutu do výše 1 000 000 Kč uloží příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností nebo Česká inspekce životního prostředí fyzické osobě oprávněné k podnikání nebo právnické osobě, která poruší jinou povinnost stanovenou tímto zákonem nebo povinnost uloženou rozhodnutím na základě tohoto zákona.

O souběh správních deliktů rovněž nejde při naplnění obou alternativních forem jedné skutkové podstaty, jakož i při spáchání deliktů hromadných, trvajících a pokračujících.

Úhrnné sankce lze ukládat jen v případech společného řízení o sbíhajících se správních deliktech. Některé zvláštní zákony upravují užití tzv. absorpční zásady při souběhu deliktů. (např. trestní zákon, živnostenský zákon, celní zákon) V ostatních případech je její užití třeba dovodit analogií, pokud zákon nestanoví jinak. Analogie se dovozuje jednak ze zmíněných zvláštních zákonů, tak i z § 12 odst. 2 přestupkového zákona, což potvrdila i judikatura: „Při nedostatku výslovné úpravy v těchto zákonech (tj. není upraven postup orgánu při ukládání sankce za 2 delikty v souběhu, pozn. autora) nezbyvá než použít zásadu per analogia legis, který je

řešené problematice nejbližší, to je §12 odst. 1 přestupkového zákona.³¹ Tento právní názor stojí na následujícím zdůvodnění daného tvrzení: „Soud, který vychází z obecně přijímané a v právním státě jediné možné zásady jednotného právního řádu státu, považuje za přípustné při logickém výkladu právního předpisu hmotného práva správního užití ustanovení jiného právního předpisu cestou analogie zákona tam, kdy to, co má být aplikováno, vůbec určitou otázku neřeší, nevede-li takový výklad k újmě pro účastníka řízení.“³²

Neužití uvedené analogie a tedy uložení samostatných sankcí za každý spáchaný delikt by, vzhledem k často vysokým horním hranicím pokut, vedlo k neúměrně tvrdým sankcím. Takový důsledek je nevýhodný v tom, že je mnohdy v praxi obtížné vymoci vysoké pokuty, a současně je narušen výchovný a preventivní účel sankce, právě proto, že aby byl tento účel naplněn, musí být sankce přiměřená.

Absorpční zásada se však užívá pouze při ukládání tzv. úhrnného trestu, tedy, jak již uvedeno výše, v případě společného řízení o deliktech, naopak není možné ukládat tzv. souhrnný trest, což je situace, kdy se odpovědná osoba odsuzuje za delikt, který spáchala dříve, než byla postižena ze jiný delikt. V takovém případě správní orgán ukládající trest může k již uložené pokutě přihlídnout.

---

³¹ In: rozhodnutí poř. č. 182, Soudní judikatura ve věcech správních č. 1, 1998, str. 27

³² In: tamtéž

6. Trestní odpovědnost právnických osob

6.1. *Argumenty pro a proti trestní odpovědnosti právnických osob*

Možnost, vhodnost a účelnost zavedení trestní odpovědnosti právnických osob je problematickou a v současné době v České republice odbornou i laickou veřejností velmi diskutovanou otázkou, na kterou nepochybně neexistuje jednoznačná odpověď.

6.1.1. Mezinárodní důvody

V první řadě je třeba konstatovat, přestože často byl tvrzen opak, že zavedení trestní odpovědnosti právnických osob nestanoví jako povinnost pro Českou republiku žádný mezinárodní právní předpis ani jiný právní předpis, který by byl pro Českou republiku závazný vzhledem k jejímu členství v mezinárodní organizaci. Přesto však od 70. let minulého století sílí i na mezinárodní scéně tendence o prosazování efektivnější prosazování trestání právnických osob. Avšak v žádném mezinárodním dokumentu, který se snaží prosadit efektivnější trestání těchto subjektů práva, nelze najít kategorický požadavek na zavedení trestní odpovědnosti právnických osob podle trestního práva, státy se v nich sice zavazují zavádět přísnější sankce pro právnické osoby, ale co se týče odpovědnosti je obvykle stanovena možnost jak odpovědnosti správní, tak trestní. Z výše uvedeného tedy plyne, že každý stát, a tedy i Česká republika, si může sám svrchovaně rozhodnout jaký způsob pro trestání právnických osob zvolí.

6.1.2. Spravedlivý proces

Otázka zavedení trestní odpovědnosti právnických osob nepochybně souvisí i s odpovědí na otázku do jaké míry se má veřejná správa podílet na rozhodování o

vině a trestu. Správní trestání se v průběhu doby vyčlenilo z trestání veřejných deliktů prováděného soudy. Stalo se to z mnoha důvodů, mezi které lze zařadit přílišné zatížení soudů nezávažnými delikty, zdlouhavost soudního řízení o nezávažném deliktu, apod.

V posledních několika desetiletích však můžeme zaznamenat obrovský nárůst jak počtu, tak i závažnosti veřejnoprávních deliktů, o kterých rozhodují správní orgány. Zákonodárce tento vývoj reflektuje tvorbou mnoha skutkových podstat, které zakotvuje ve zvláštních zákonech správního práva, přičemž tato jeho činnost je podrobena kritice odbornou právní veřejností vzhledem k tomu, že se jedná o proces „živelný, skutkové podstaty nejsou pečlivě, určitě a konkrétně zpracovány, výše sankcí není stanovena na základě analýzy typové závažnosti deliktů a jejich srovnání s delikty v jiných oborech veřejné správy, ale nahodile, podle představ a potřeb resortů.“³³ Předmětem kritiky je i neexistence komplexní úpravy správní odpovědnosti právnických osob, především neexistence obecných principů odpovědnosti.

Přes výše uvedené tvrzení o nahodilosti a nesystematičnosti stanovování výše sankcí za správní delikty, je nepochybné, že vzhledem k růstu závažnosti protiprávního jednání roste i přísnost sankcí stanovená za deliktní jednání. Přísnost sankcí se projevuje především tím, že roste horní hranice sankcí a tím se rozšiřuje rozmezí, ve kterém lze sankci uložit. Vzhledem k tomuto trendu se rozšiřuje prostor pro správní uvážení orgánu rozhodujícího o výši sankce.

I vzhledem k mezinárodním závazkům České republiky vyplývajícím z mezinárodních smluv o lidských právech a svobodách je potřeba řešit problematiku dodržování práva na spravedlivý proces osob, které jsou obviněny z protiprávního jednání. Pochopitelně v méně závažných proviněních budou tato základní práva dodržena i v řízení před správním orgánem, pochybovat však lze v případech těžších proviněních, zejména v takových případech, kdy výše sankce může činit i několik milionů korun. Rozhodující správní orgán, kterému je zákonem dána možnost širokého správního uvážení, nelze považovat za nezávislý a nestranný orgán. Proto nebylo možno do 1.1.2003 považovat právní úpravu v ČR za harmonickou s jejími mezinárodními závazky.

³³ In: Prášková, H. – K některým otázkám reformy správního trestání, Kolokvium o správním trestání, Správní právo č. 1, 2000, str. 4

Výrazné zlepšení spočívající ve zvýšení záruky zachování spravedlivého procesu v řízení o správních deliktech přinesl od roku 2003 zák. č. 150/2002, soudní řád správní, v platném znění. Soud jakožto nezávislý orgán totiž může na návrh pachatele přezkoumat zákonnost rozhodnutí správního orgánu. Podle ustanovení § 78 odst. 1 soudního řádu správního je rozhodnutí nezákonné i tehdy, jestliže správní orgán překročil zákonem stanovené meze správního uvážení. V případě, kdy správní orgán překročil meze správního uvážení, soud rozhodující o žalobě proti takovému rozhodnutí toto vadné rozhodnutí pro jeho nezákonnost zruší. Odstavec druhý citovaného ustanovení je však pro pachatele deliktu ještě příznivější. Umožňuje totiž soudu, aby rozhodnutí správního orgánu o uložení trestu za správní delikt v případě, že byl trest uložen v nepřiměřené výši, změnil. Je tak dána možnost pachateli deliktu nechat soudně, tedy nezávislým orgánem, přezkoumat i správní uvážení.

Před přijetím této nové právní úpravy správního soudnictví bylo možno správní rozhodnutí přezkoumat pouze z hlediska zákonnosti. Správní uvážení však soudnímu přezkumu nepodléhalo. Rozhodnutí nezávislého orgánu nastupuje ve správním řízení tedy až při soudním přezkumu, což je až v pokročilejší fázi řízení o uložení pokuty. I proto se řada právních teoretiků kloní k zavedení trestněprávní odpovědnosti právnických osob alespoň u těch nejzávažnějších deliktů. Právo na spravedlivý proces by to prohloubilo v tom smyslu, že by nezávislý orgán rozhodoval již od počátku řízení o uložení pokuty. Přestože jednotlivé názory na to, kterých deliktů by se tento přesun k trestněprávní odpovědnosti měl týkat, se liší.

6.1.3. Podmínky pro uplatnění trestní represe

Trestněprávní odpovědnost lze uplatňovat jen podle zásady subsidiarity právní represe. Trestní právo disponuje těmi nejcitelnějšími prostředky státního donucení tudíž lze trestněprávní zásahy činit, jen je-li to nezbytně nutné pro ochranu základních právních hodnot před zvláště nebezpečnými činy a jen v případě neexistence jiného než trestněprávního řešení. Jak již bylo uvedeno výše, tak v některých nových druzích protispolečenského jednání, které lze připisovat právnickým osobám, lze jistě závažnou a vysokou nebezpečnost pro společnost nalézt.

Současně lze mnohdy dospět k názoru, že jiný způsob postihu než trestněprávní je vůči takovým jednáním neúčinný a nezabraňuje tak takovému jednání, neboť ve správním trestání je v podstatě jediným postihem pokuta, byť mnohdy značně vysoká. Naopak trestním postihem by bylo možno uložit i sankce podstatně represivnějšího charakteru, jako je zbavení nároku na veřejné dávky a subvence, dočasné či trvalé vyloučení z komerčních aktivit, soudní dohled, případně i likvidace právnické osoby.³⁴ Tyto typy sankcí by však bylo jistě problematické zavést pro trestání správní, neboť vzhledem k jejich zásadně omezujícímu charakteru by o nich měl rozhodovat, jak již bylo uvedeno výše, nezávislý orgán. I proto se někteří autoři kloní k zavedení pravé trestní odpovědnosti právnických osob.

Obecně lze konstatovat, že jakékoli trestání právnických osob je svým způsobem nespravedlivé, a to proto, že postihuje i nevinné fyzické osoby. Jde o újmu majitelů potrestané právnické osoby, kteří neovlivňovali protiprávní jednání delikventa, nebo o újmu zaměstnancům způsobenou ztrátou jejich zaměstnání, ke které dochází při nucené likvidaci trestané právnické osoby. Je evidentní, že tyto nevinné subjekty budou na svých právech dotčeny více při ukládání trestních sankcí, než sankcí správních.

6.1.4. Usnadnění úlohy pro trestající orgán

Odpůrci trestní odpovědnosti právnických osob často argumentují tím, že trestně odpovědné mají být fyzické osoby, jejichž jednání je připisováno právnické osobě, zatímco právnické osoby mají být odpovědny podle správního práva. S tímto názorem však lze polemizovat tak, že trestní postih by měl být směřován zejména proti tomu, kdo mohl „více ovlivnit chod událostí a kdo měl z protiprávního jednání větší prospěch.“³⁵ Takovou osobou je jistě osoba právnická.

V současné době činnost právnické osoby zajišťuje obvykle velké množství osob, na mnoha úsecích a často téměř nezávisle na sobě, proto je pro orgány činné v trestním řízení obtížné a mnohdy nemožné posoudit, jednání které osoby mělo největší vliv na následek a tedy které jednání lze trestně postihnout. Literatura

³⁴ Srov.: Druhý dodatkový protokol k Evropské úmluvě o ochraně finančních zájmů ES a Wells, C.: Corporations and criminal responsibility, Oxford University Press, Oxford, 2001

³⁵ In: Musil, J. – Hranice mezi trestným činem a správním deliktem, delikt ní odpovědnost právnických osob, Kolokvium o správním trestání, Správní právo č.1, 2000, str. 23

takovou situaci nazývá jako „strukturální individuální neodpovědnost“³⁶. Možnost trestně stíhat právnické osoby jakožto jakýsi zastřešující subjekt by jistě výrazně usnadnilo úlohu orgánů činných v trestním řízení a jistě by tak posílilo zásadu neodvratnosti trestu, neboť v současné době se řada pachatelů snaží uniknout trestní odpovědnosti právě poukazem na to, že jejich jednání bylo jen jedním z mnoha, která ve svém důsledku způsobila škodlivý následek. Taková situace je v současné literatuře označována jako tzv. „organizovaná neodpovědnost“³⁷

Navíc fyzická osoba je v takových případech obvykle postižena jen za podíl na protispolečenském jednání, zatímco právnická osoba, která fakticky odpovídá za celé takové jednání se trestnímu postihu vyhne.

V této souvislosti je třeba podotknout, že konstrukce odpovědnosti právnické osoby podle trestního práva je nutně odlišná od odpovědnosti osoby fyzické. Jde zejména o konstrukci zavinění. Přestože by pak byla právnická odpovědná trestněprávně, jde vzhledem k odlišnému stanovení odpovědnosti než u osob fyzické, i o odlišnou odpovědnost, což by mohlo ve svém důsledku působit jako „kontaminace, eroze a degradace osvědčených hodnot“³⁸ současného trestního práva.

6.1.5. Difamace

Další skutečností, která mluví ve prospěch trestní odpovědnosti právnických osob je vyšší míra difamace trestněprávně postižitelných jednání než je tomu u jednání porušujících normy správního práva. Tím, že v trestním právu, narozdíl od práva správního, je důsledně naplněna zásada veřejnosti, může mít hrozba trestním postihem významnější vliv na prevenci proti protiprávnímu jednání právnických osob, neboť případné zveřejnění trestního postihu by mohlo znamenat ztrátu konkurenceschopnosti v důsledku ztráty dobrého jména, pověsti apod.

³⁶ In: Musil, J., Prášková, H., Faldyna: Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda, Trestní právo č. 3, 2001, str. 11

³⁷ In: tamtéž

³⁸ In: tamtéž, str. 12

6.2. Trestní odpovědnost fyzických osob oprávněných jednat za právnickou osobu

Vzhledem k tomu, že v současné době vychází trestněprávní zákonná úprava výlučně ze zásady individuální trestní odpovědnosti fyzických osob, je vhodné zmínit v pojednání o deliktní odpovědnosti právnických osob i otázku postihu fyzických osob, jejichž jednání způsobuje protiprávnost jednání právnické osoby.

Současná právní úprava, která vychází z nepřipuštění trestněprávní odpovědnosti právnických osob, odmítá tuto odpovědnost proto, že k jejímu uplatnění je nezbytné zavinění. Právnická osoba, jakožto subjekt bez své vlastní vůle nemůže nikdy jednat zaviněně, za předpokladu, že bude pojem zavinění chápán v dnešním významu, tedy jako souhrn složky vědomé a volní. Dlužno dodat, že nedávno odmítnutý návrh nového trestního zákona, přes silné snahy o změnu, tuto koncepci individuální trestní odpovědnosti neopouští.

Zaviněně tedy mohou podle současné právní úpravy jednat výlučně osoby fyzické. Jestliže se svým jednáním dopustí takového činu, který je pro společnost nebezpečný a jehož znaky jsou uvedeny v zákoně, tedy trestného činu, je potřeba toto jejich jednání postihnout adekvátní sankcí, kterou stanoví trestní zákon, přestože je toto jejich jednání přičítáno právnické osobě.

Trestní předpisy někdy stanoví, aby došlo ke spáchání trestného činu, že musí být jednání uskutečněno osobou, která má zvláštní vlastnosti. Jde o tzv. speciální resp. konkrétní subjekt trestného činu. Pokud bylo protiprávní jednání uskutečněno osobou, která jedná za právnickou osobu, jež splňuje požadované vlastnosti, má se za to, že tyto vlastnosti má i fyzická osoba.

7. Závěrečné shrnutí

Na závěr je potřeba konstatovat, shodně s mnoha odborníky na správní, jakož i trestní právo³⁹, že stav právní úpravy odpovědnosti subjektů odlišných od osob fyzických v oblasti veřejného práva není ideální. Jak bylo výše popsáno, je tomu tak zejména díky nesystematické a velmi roztržité úpravě jejich postihu.

Právnické osoby jsou dle naší současné právní úpravy odpovědné pouze v oblasti práva správního. Chybí však ucelený právní předpis, který by zakotvil nezbytné instituty pro aplikaci a spravedlivé postižení právnických osob. Mimo jiné jde zejména o neexistenci úpravy postihu při souběhu deliktů, úpravy adhézního řízení při náhradě škody způsobené protiprávním jednáním. Stejně tak chybí komplexní upravení problematiky běhu lhůt při zániku trestnosti, zejména se to týká úpravy stavení lhůty při existenci překážky pro kterou řízení neběží, jakož i přerušení běhu lhůty, které by mělo nastat okamžikem zahájení řízení o deliktu. V současné době tedy zákony z oblasti zvláštního správního práva stanoví pouze výši a druh sankcí za porušení konkrétních povinností, které jsou takovým zákonem osobám uloženy. Výjimečně stanoví některé principy, které mají správní orgány při ukládání sankcí aplikovat.

Důsledkem tohoto stavu je nejednotnost úpravy skutkových podstat správních deliktů. Odlišují se od sebe jak jednotlivé způsoby jednání, tak zejména výše sankcí. Ta je v jednotlivých zákonech stanovena zcela různě. Například v zákoně o lihu to může být až 100 000 000 Kč, zatímco například v živnostenském zákoně lze pouze výjimečně uložit maximální pokutu ve výši 1 000 000 Kč. Nelze však mít za to, že výše sankce je takto stanovena proto, že i společenská nebezpečnost a škodlivost je u daných jednání takto výrazně odlišná. Takový rozdíl je způsoben zejména nesystematičností a nepromyšleností zákonodárce při tvorbě zákonů. Často je stanovení výše sankce zákonodárcem vedeno momentální situací ve společnosti, aniž by byly důkladně teoreticky zhodnoceny důvody pro stanovení konkrétní výše sankce. Neméně často může mít vliv při přijímání zákona i populistický aspekt.

Přestože je uvedená situace právními teoretiky i praktiky silně kritizována, prozatím k její změně nebo alespoň zlepšení nedošlo. A to ani přijetím nového

³⁹ např. JUDr. Mates, JUDr. Musil, JUDr. Prášková, a další

správního řádu, přestože ten alespoň zakotvil zásadu zákazu reformace in peius. A zdá se že ani přes značné snahy při tvorbě nového trestního zákona nedojde v dohledné době k zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob. Co se týče práva na spravedlivý proces došlo od 1.1.2003 k jejímu posílení (a tak k souladu s mezinárodními požadavky) přijetím soudního řádu správního, který umožňuje, aby při ukládání trestu za správní delikt soud přezkoumal v rámci řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu i věcnou správnost uvážení trestajícího orgánu a nikoli pouze zákonnost rozhodnutí o trestu.

Východisek z daného stavu je jistě několik. Nepochybně by bylo přínosné přijetí zákona, který by jednotně upravil správní řízení o správních deliktech, obdobně jako to činí část třetí zákona o přestupcích. Tímto řešením by se jistě odstranila velká řada nejasností, způsobená právě chybějící jednotnou úpravou projednávání správních deliktů.

Toto řešení by však neodstranilo roztříštěnost hmotněprávní úpravy a její nesystematičnost. To by patrně obnášelo proces náročnější a jistě i zdouhavější. Bylo by patrně vhodné zmapovat jednotlivé skutkové podstaty správních deliktů, jakož i jejich sankcí. Popsat jejich znaky a společenskou nebezpečnost a na základě těchto poznatků navrhnout takovou vhodnou změnu aspoň těch nejvíce se odlišujících předpisů, která by přinesla alespoň částečné sjednocení úpravy.

Nepochybně nebude možné a ani vhodné skutkové podstaty správních deliktů včlenit do jednoho zákona, jako to například činí trestní zákon se skutkovými podstatami jednotlivých trestných činů. Je tomu tak proto, že protiprávní jednání právnických osob se uskutečňuje v mnoha oborech lidské činnosti a proto se jedná o jednání, která jsou od sebe velmi odlišná. Často je dokonce skutková podstata tvořena pouze odkazem na konkrétní povinnost, která vyplývá z předchozích ustanovení příslušného zákona. Případný „trestní zákon správní“ by pak byl z větší části tvořen právě takovými odkazy, což by jistě současnou situaci nijak nezlepšilo, ba právě naopak.

Dalším východiskem z neutěšeného současného právního stavu by bylo zavedení odpovědnosti právnických osob podle trestního práva, tedy tzv. právě trestní odpovědnosti právnických osob. Tato možnost je odbornou veřejností, i pod tlakem zahraničních úprav, velmi diskutována. Přesto však neexistuje jednotný názor na to, zda takovou úpravu zavést či nikoli. V původním návrhu připravovaného

trestního zákona bylo s odpovědností právnických osob počítáno. Nakonec však byla vypuštěna.

Argumenty hovořící pro i proti zavedení takové odpovědnosti byly popsány výše. Je patrné, že obě varianty, tedy odpovědnost pouze podle správního práva, či i podle práva trestního, mají své výhody a nevýhody. Největší výhodou hovořící pro zavedení trestní odpovědnosti je, že by o sankcích rozhodoval nezávislý soud a nikoli správní orgán. Tato skutečnost nabývá na významu zejména když v současné době zaznamenáváme zvýšení počtu správních deliktů, za které jsou ukládány velmi přísné sankce. Na druhou stranu je však možné nechat přezkoumat rozhodní správního orgánu nezávislým soudem ve správním soudnictví.

Naopak pro ponechání odpovědnosti právnických osob v oblasti práva správního hovoří to, že právnická osoba je fiktivním subjektem, který projevuje svou vůli pouze prostřednictvím osob, jejichž jednání je právnickým osobám přičítáno. Z toho důvodu by měly být trestně postihovány pouze tyto osoby jednající a nikoli právnická osoba.

Lze konstatovat, že zavedení trestní odpovědnosti právnických osob dle práva trestního by současnou neutěšenou situací jistě zlepšilo, ovšem i dokonalejší úpravou správního trestání lze dosáhnout požadovaného cíle, tedy fungujícího, spravedlivého a v rámci požadavků právního státu přijatelného postihování protiprávního jednání spáchaného právnickými osobami. Český zákonodárce se zřejmě přiklonil k úpravě správní, když odmítl při přijímání trestního zákona zavést trestní odpovědnost pro právnické osoby za trestné činy.

8. Seznam použité literatury

1. Císařová, D., Fenyk, J. a kolektiv: Trestní právo procesní, 3. aktualizované a rozšířené vydání, Linde Praha, a.s., Praha, 2004
2. Dusil, V.: Trestní právo a trestní řízení správní, Slovník veřejného práva československého, Svazek IV., 1938, repr. pův. vydání, Eurolex Bohemia, Praha, 2000
3. Flégl, V.: Přestupky a jiné správní delikty, C. H. Beck, Praha, 1998
4. Hendrych, D. a kolektiv: Správní právo, obecná část, 5. rozšířené vydání, C. H. Beck, Praha, 2003
5. Horzinková, E.: Přestupky a správní trestání, Eurounion, Praha, 1998
6. Knappová, M., Švestka, J. a kolektiv: Občanské právo hmotné, svazek I., 3. vydání, ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2002
7. Knappová, M., Švestka, J. a kolektiv: Občanské právo hmotné, svazek II., 3. vydání, ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2002
8. kol.: Nový správní řád, ASPI, a.s., Praha, 2005
9. Krecht, J.: K problematice správních deliktů ve federálních státech, Právník č. 7, 1992
10. Malý, K. a kolektiv autorů: Dějiny českého a československého práva do roku 1945, 2. upravené vydání, LINDE Praha, a.s., Praha, 1999
11. Malý, K.: K problematice vývoje správních přestupků a jejich stíhání v 19. století v Rakousku, in: Vybrané aktuální problémy československého trestního práva, Praha, 1986
12. Mates, P.: Okolnosti vylučující protiprávnost u tzv. smíšených správních deliktů, Obchodní právo č. 4, 1999
13. Mates, P. a kol.: Základy správního práva trestního, 3. vydání, C.H. Beck, Praha, 2002
14. Mikule, V.: Poznámky k českému trestnímu právu správnímu, in: Pocta Otovi Novotnému k 70. narozeninám, Codex Bohemia, Praha, 1998
15. Mikule, V. – Ústavní zakotvení a historické aspekty správního trestání, Kolokvium o správním trestání, Správní právo, č. 1, 2002

16. Musil, J. – Hranice mezi trestným činem a správním deliktem, delikt ní odpovědnost právnických osob, Kolokvium o správním trestání, Správní právo č. 1, 2000
17. Musil, J.: Trestní odpovědnost právnických osob: historický vývoj a mezinárodní srovnání, in: Pocta Otovi Novotnému k 70. narozeninám, Codex Bohemia, Praha, 1998
18. Musil, J., Prášková, H., Faldyna: Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda, Trestní právo č. 3, 2001
19. Müller, Zd.: Odpovědnost za administrativní sankce, Správní právo č. 4, 1994
20. Novotný, O., Dolenský, A., Jelínek, J., Vanduchová, M.: Trestní právo hmotné, obecná část, ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2003
21. Pipek, J., Mates, P. Úvahy nad zákazem reformace in peius ve správním právu trestním, Právní rozhledy č. 11, 1995
22. Pomahač, R.: Správní či soudní projednání správních deliktů?, Kolokvium o správním trestání, Správní právo č. 1, 2000
23. Prášková, H. – K některým otázkám reformy správního trestání, Kolokvium o správním trestání, Správní právo č. 1, 2000
24. Prášková, H.: K některým otázkám souběhu správních deliktů právnických osob, Právo a zákonnost č. 5, 1992
25. Prášková, H.: Správní delikty právnických osob, AUC - Iuridica č. 4-5, Praha, 1992
26. Prášková, H.: Ukládání sankcí při souběhu správních deliktů, in: Pocta Doc. JUDr. Vladimíru Mikule k 65. narozeninám, ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2002
27. Prášková, H.: Zánik trestnosti správních deliktů právnických osob, Právní praxe č. 10, 2000
28. Pražák, J.: Rakouské právo veřejné, část první: Všeobecná část práva správního, 1901
29. Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR
30. Soudní judikatura ve věcech správních
31. Staša, J.: K trestní odpovědnosti právnických osob, Kolokvium o správním trestání, Správní právo č. 1, 2000

32. Šámal, P.: Trestní odpovědnost osob oprávněných jednat za právnickou osobu, Právní rádce č. 6, 1996
33. Vopálka, V.: Cíle správy a správní tresty, Kolokvium o správním trestání, Správní právo č. 1, 2000
34. Wells, C.: Corporations and criminal responsibility, Oxford University Press, Oxford, 2001